स्वर शाक्लिसा

ऌकारस्तु लवत् ज्ञेयः ऋकारस्तु उकारवत् वर्णानां वृद्धिगुणभेदेपि पूर्वमात्रैव शिष्यते ॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

३ २

र.सा. पापप्रवृत्तोपिसपापनृपति: परिपंथिभि: पराभूयते रावणदुर्योधन
वत् ॥२॥ बहुनरस्वरग्रंथविरोधं गुरुमतमनुसृत्यपरिहरति ब
हुधेति स्पष्टोर्थ: ३ ग्रंथस्योपादेयतामाह वक्ष्यामीति स्पष्ट: ४

बहुधाविदधे सदाशिवोत्र स्वरशास्त्राणि तदेकवाक्यतांतु भग
वान्स्वयमेववेदसम्यक् गुरुमार्गानुगतोऽपरस्तुलोक: ३ वक्ष्या
म्यहं यदिह किंचन सर्वसारमेतावदेवपरिचिंत्यनृप: प्रवृत्त:
एकोपिकोटिभटलोलपतंगदीपलीलांमुदानुभवतुस्फुटकौतुकी ॥४॥

एतत्ग्रंथप्रतिपाद्यस्वरशास्त्रसारस्यातियोग्यत्वमाह नैतद्देय
मितिस्पष्ट: ५ प्रणयगमनायसाधु यत्नामाह विनयावनतायेति

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

कृ.प्रा.

॥श्रीगणेशाय नमः॥ ॥ अत्र श्रीरामचंद्रनामा ग्रंथकृदारिप्सितग्रंथप
रिसमाप्तिपरिपंथिप्रत्यूहव्यूहापोहाय शिष्टाचारपरिपालनाय च
गुरुं प्रणामं चिकीर्षन् प्रतिजानीते ॥१॥ श्रीशिवस्वरशास्त्राणि

श्रीः ॥ प्रणिपत्य रामचंद्रं गुरुं तदुक्तं स्वरग्रंथं विवृणोमि यथा
प्रज्ञं तदभिहिताभिधार्थानुसारेण ॥१॥ नत्वा गुरुं समालोच्य स्वर
शास्त्राणि भूरिशः । वक्ष्ये युद्धजयोपायं धार्मिकाणां हिताय २

रुद्रयामलादीनि युद्धशास्त्राण्युपलक्षणार्थं येन बादिप्रतिवादिदं प
तिसुभटच्यूतकूर्मल्लादीनामपि जयपराजयोपायप्रतिपादक
त्वमस्य ग्रंथस्य धार्मिकानामिति ग्रंथप्रमाणशंकानिवारणाय यत्तस्य

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

२
र॰ सा॰

लाघवाय न अशंभेगंगेत्यादिवर्गघोतिनार पंचर्द्धंकानेकादशालीबुद्धि
र्धाध्यः स्याः सुविलिख्यते षामंकानामधः अधः स्वरान अ आ इ ई उ ऊ
ए ऐ ओ औ अं एतान् लिखेत अथ मित्यपेक्षायांषं कानुबिनोति स्नि औ वि
सर्गाक्षरं अः इतितेन ऋ ॠ ऌ ॡ इतिषं डाक्षरेष्वाविनोति संबंधः अक्षा

षे विजययपरि भवोदाप्तिशो वेन वासे मा साली कारिओतां क मत
इ हतनो ऽस्या ज्य इत्युक्तमाच्ये ॥ ८ ॥

३
च क्रह्लेनयय्याचि अच पृत्याहारगता अइउ इत्यादिक्रमेऽण वर्णाः
लभ्यंते तथापिसर्गंषं कान विनोति उक्त लिंगाद्वर्गसमाम्नायस्थास्वरा अत्र
शब्देन विवक्षिताद्धयाः एषांस्वराणांमध्ये कादीन्वर्गान् ङ अकारसहिता

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

स्पष्टोर्थः ॥ ६ ॥ अथांकज्ञाने परिभाषा ॥ कादयोंकाः ष्टादयोकाः पाद्याः
पंच प्रकीर्त्तिताः याद्योऽष्टौ नञाप्राज्ञैः शुन्यं वै बुद्धिमत्तरैः ॥ १ ॥
संप्रति प्रक्रान्तमाह श्रीमेति इह इयं परिभाषा अंकग्रहे कटपयवर्गैः
नैतद्देयं दुर्विनीताय जातु ज्ञानं गुप्तं तद्धि सम्यक्फलाय स्था
नेहि स्थाप्यमानोम्भ वबाचादेवीकोपान्निदहेन्नो चिराय ५
शंमेगंगागतिस्तेदह दधि तदर्थः सर्जपंढानूविनाचः कायो
स्थ्यालीप्वतेऽन्नमपिसुभटयोनौमवर्णोऽस्य संख्येरवात्तश्लेषेप्यपरो
पिंडाद्यैरंकाः नजरवमितिरवक्तनकरणचिंतामणिग्रंथादावता

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

३

स० सा० अंजनानां येशंमे जं गेत्पादि उपरिस्था अंकानां मस्वरोमंजनं चाक्षि
पत्ति यथा राम रावणयोर्जय पराजय वीक्षायां राम इति नाम्नः का
रमकार रूपत्वेन चतुरक्षरस्य पश्च कारा द्युपरिस्थोऽभूत्वारो
का: अंमैशंशं एवं सर्वांक मेलने संख्या १८ रावण नाम्नि तु रमे५ज३शप८पशं४
भयकूपथ
कृ ५
रानदं क मेलन संख्या २६ रा ते संख्ये खकार द्योतित अंकेनाप्रे भक्ते येत्ना
मवर्ण संख्यास शेषा तस्य जयः यस्य तु नि:शेषा तस्य पराजयः अत्र यद्य
पि द्वे संख्ये नि:शेषे तेन राम रावणयोः साम्यमायाति तथापि वक्ष्यमा
णचक्रान्तरेण रामस्यैव जयः प्रागुक्त संख्ययोरेव प्रकारान्तरेण जय
पराजय ज्ञानमाह दाद्येति प्राग्वत् द्वयोर्जय पराजय ज्ञानमिष्टं तन्नामा
क्षर संख्ये प्राग्वदानीया पृथगेव ङ्गेच्छेषे चेत्नवसाइ त्याद्यंक क्रमेण समं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

क० ३०

नैक त्रिंशत्संख्यास्त्रिस्थालीपु न च लिखेत् ॥ अकडम ॥ आखलय इ
त्यादि ॥ अंत्योपांत्यकोष्ठद्वयं तु [illegible] स्वरवर्णाभावाच्छून्यमेव स्यात् ॥ एवमिदं
जयपराजयचक्रमुक्तं ॥ तत्प्रयोजनमाह सुभटयोरिति सुभटावन्यो

शंय	अप	गंउ	गइ	जउ	तिघ	नेघ	दट	हट	दट	षिर
अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ए	ऐ	ओ	औ	अं
क	ख	ग	घ	च	छ	ज	झ	ट	ठ	ड
ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ	ब	भ
म	य	र	ल	व	श	ष	स	ह	०	०

न्यप्रहारिणावीराग्रजृ
त्रापि सुभटग्रहण
मुपलक्षणमयतो
वादिप्रतिवादिनाम
पि जयपराजयज्ञा

नार्थितः ॥ अतो यथा योद्धोर्जयपराजयौ जिज्ञासितौ नयोर्नामस्वर

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

५

स०सा० रामनामवर्गसंख्या २० शव ८ स्पनु ३४ द्वयोः सप्तमभागेशेषे ६।६।
अत्रसमशेषायित्वाद्रुभयोः साम्यं १ इतिसमरसारे जयपराजयावे
ना० अथनक्षत्रतिथिवारे कुलोकुलकुलाकुलगणसंधिजयपराजया
र्थमाह मुलाद्रेति मूलं १ आर्द्रा २ अभिजित् ३ अंबुपोनरु ५ सद्देवत्यंभं

मूलार्द्राभिजिदंबुपोडु दशमीषष्ठीद्वितीयाबुधोराज्ञोः संधिक
रः कुलाकुलगणः स्यात्तोजोर्यार्धकुलः मासाख्यास्थितभानिशेष
तिथयोयुग्माः कुजोभार्गवः संचान्योकुलसंज्ञको विजयतेयस्मिन्म

शतभिषकु ४ तानिचत्वारि भानिदशमीषष्ठीद्वितीयातिस्रस्तिथयः नु
धवासरश्च अयंकुलाकुलगणः राज्ञोयुयुत्स्वोः संधिकरः द्वयोर्युद्धाभि

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

कघूं०

वसुदाग्निमांकतुल्यशिष्टानामसंख्याजेतेतिजेमंकास्तनाद्योदिता:।०४।६।
५।७।३।१।२।।एषंकेषुक्रमस्थैयन्नामराव्दास्संख्यास्त्भागशेषोग्निम
स्तस्यजय:यस्यतुपूर्वस्तस्यपराजय:यथारामरावणसंख्ये१८।२द्वग्न
भक्तेशेषौ२।२।अत्रापिसाम्यमेव ७॥ अपरंजयपराजयचक्रमाह

अंकास्तुलारिभजतीक्ष्णसुजानका:स्युरोपे२२नोध्वरमितिराहि
तेविख्याय तस्मात्पुनर्देहतिशेषवद्धैवतः स्यात्जेतासएववल
प:सुप्रियाविधेय: ८

अंकास्त्विति तुलारीत्याद्योंकादशांकास्तिर्यक्कोष्ठेष्वेकादशालीषु विलि
ख्यतदधः अकउम अ्पारवगाघ इत्यादिक्रमेणवर्णालेख्या: तदनुमा
नद्वयोपाक्षरसंख्येतुलारित्यादिकानुसारिदानयेतेद्वादशसंख्यानियुक्ते

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

६

स॰ सा॰ रेवतीए तानि द्वादशभानि प्रतिपत्तृतीयापंचमीसप्तमीनवमीएकादशीत्रयोदशी
पंचदशीतिथय: रविसोमगुरुशनिवासराश्चायमकुलगणः प्रोक्तोन्नाले
प्रारब्धयुद्धादि: प्रयातोयायीध्रुवं निश्चयेन विजयते इति फलं इति सम
रसारे कुलाकुलगणः अथ सकलस्वरशिरोमणिं वर्गस्वरमाह पं
6 चाऽकेडु॰स्वरा इति अइउएओ एते प्रत्याहारो नाम गृहीता अ इ उ ए
ओ इतिपंचस्वरा: कछडधभव एतन्मुखेष्वेतदादिषुवर्गेषु ङकार
णकार ञकार वर्जितेषु स्वामिन: क्रमेणास्युर्यथाकछडधभवानां अ
कार: खजढनमशानां इकार: गञणपयषाणामुकार: घटथफ
रसानामेकार: चदफलहानामोकार: ते च अइउएओ एतेपंच
स्वरा: पक्षद्वयसंबंधिनंदाभद्राजयारिक्तापूर्णानांतिथीनांक्रमात्स्यु क्रम:

६

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

वत्याशांतिंकरोति अस्मिन्गणेपृच्छारंभेसंधिर्भवतीत्यर्थः सच कुलः मासा
ख्याख्यितभानि चित्राविशाखाज्येष्ठापूर्वाभाद्राश्रवणपूर्वाभाद्रपदाश्वि
नीकृत्तिकामृगसिरःपुष्यमघोत्तरफाल्गुनीसंज्ञानिद्वादशभानिचतुर्थी
अष्टमीद्वादशीचतुर्दशीतिचतस्रस्तिथयोदशम्याद्यपेक्षयाशोभना
पुण्याश्च भौमशुक्रवासरौचेत्यर्थःसर्वःकुलगणःस्थायिजयकारश्च
न्यः एतदन्यःप्रागुक्तभतिथिवारव्यतिरिक्तोगणःअकुलसंज्ञःसच

कुलाकुलगणः		कुलगणः				अकुलगणः				
मू॰	१०	चि॰	श्र॰	मृग॰	८।१२	भ॰	ध॰	उ॰भा॰	५	१५ र॰
आ॰	६	वि॰	ध॰	म॰	१४ मं॰	रो॰	स्वा॰	रे॰	९	चं॰
अभि	२	ज्ये॰	अश्वि॰	उ॰फा॰	मं॰	पुन॰	अनु॰	उ॰षा॰	११	गु॰
शत॰	बुधः	पू॰	कृ॰	४	शु॰	श्ले॰	पू॰फा॰		३।१३	श॰

भरणी१ रोहिणी२ पुनर्वसु३ श्लेषा४ पूर्वाफाल्गुनी५ हस्त६ स्वाति७ अनुराधा८ उत्तराषाढ९ धनिष्ठा१० उत्तराभाद्रपदा११

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

पुनरकारभोगनानन्येवपंचघट्यादिकाले सैव षष्टिघटिका अहोरात्रजाः
पूर्यंते पुनर्भद्रायां तिथौ प्रातरारभ्य इकारस्य भोगः ततः उकारादीनां रि
क्तायां एकारादीनां च ऊर्णायां ओकारादीनां यस्य स्वरस्य या तिथिस्तस्य तस्य
त्रिभोगः अन्येषां द्विद्विरिति भावः एवं जन्मायां प्रतिस्वरावस्था आह ना
मद्युते स्वायियायीर्द्धि नाम्नो पंच आद्यो वर्गस्तत्स्वामी अकारादिपंचा
नां मध्ये स्वरः स
बालः नंदाग्नितः
कुमारस्तदा त्रिते
युवा अग्ने वृद्धः
अग्नेमृतः यथा
रामनाम्न आदिव

नं१ अ	क	ख	ङ	ध	भ	व	मंपा२	बा	न.मं	५।१।८	२५९६.१
भ१ इ	ख	ज	ढ	न	म	श	मंपा२	कु	चं.बु	३।६।४	२१५७.५
जे१ उ	ग	झ	ण	प	य	ष	जपा२	यु	बृ	६।१२	२१६६.५
रा१ ए	घ	ट	थ	फ	र	स	रिपा२	वृ	शु	२।७	२११६.५
पू१ ओ	च	ठ	द	ब	ल	ह	पूपा२	म	श	१०।११	२१५४.५

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

मिनुः ततश्चैकस्यां तिथावेकैकस्य स्वरस्य भोगश्चटी ५ पल २७ प्राण १।

गुर्वक्षरोच्चार ७।११ एवमहोरात्रव्यापिन्यां षष्टिघट्यात्मिकायां नंदा

यां प्रातरारभ्य पंचाद्दिघट्यादिकाले अकारस्वरभोगः तदनु तावत्येव काले इका

पंचाप्येते स्वराः कथ्युद्धभवमुखेष्व इत्यंजन्नेषु स्पुर्नंदादेस्तिथे

स्ते तिथिकापि ११ लवतोप्यंतरा भोगभाजः नाम्ना बालः कुमारो युव

स्सुर मृतास्त्वादिवर्णी स्वरान्ते सिध्युत्कर्षे युवानो पचयइतरयो युद्ध

तो द्वि एम ता चि २२

रस्य तथैव उ रग्रो रा तेषां तावति तावति काले भोगः एवं पंचस्वर भोगका

लघटी २७ पल १६ प्राण २१ गुर्वक्षरोच्चार २।११ पुनरकारादिः पंचस्वराणां

एतावत्येव काले भोगः तेन भुक्त घट्यः ५४ पलानि ३२ प्राण ४ गुर्वक्षरोच्चार ४।११

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

८

स.सा. रः उदितः १ एवंबुधचंद्रयोस्तद्राशीनां च कन्यामिथुनकर्कीर्ईकारः
स्वामी एषुदयी च २ एवं बृहस्पते च तद्राशयोर्मीनधनुषोरुकारः ३
एवं शुक्रस्य वृषतुलयोरेकारः ४ शनेर्मकरकुंभयोरोकारः ५ प्रथन
४ वांशेशात्वमाह अजादीति अजाद्मेषमारभ्य तेन द्वादशराशीनां नवांश
भौमेनयोर्जशिशिनो भृगुरोर्गोस्तो क्षेत्रेशने रुदयिनो ध नवां
शके जात भारे २४ करे २९ तुपर तोंतिम भादिस प्रस्वादित्यनस्त्विड्मु
खा प्रपिवंच केषु ९२

का: १०८ तेषां मध्ये मेषवृषयो १८ नौ वांशानेषु मिथुनस्यषट् नवांश
केषु चाकारई शः मिथुनांत्यत्रि नवांशके षु कर्कस्य द्वयोश्चाष्टोदशः १८
श: चेकारः २ कन्यातुलयोर्वृश्चिकाय चत्वरोनोकारः ३ वृश्चिकांत्यषट्

कुष्ठा

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

गोरेकास्तदीर्घोऽकारस्वरो रामचंद्रस्य बालस्वर ओकार: कुमार: प्रद्युम्नाइव वृद्ध:
उम्नत: एवमन्येषां ग्राह्या: स्वरादीनां प्रमुतादिनाम्नां तुल्ये भावादकारा
दि रेवबले स्वरो ग्राह्य: एतत्फलमाह सिद्धिति बालस्य स्वर भोगका
लार धकार्यात् कुमार स्वर भोग काले धिका सिद्धि: एवं कुमार काला युवका
ले सिद्धाधिकथमिति युव स्वरां ते सिद्धे रुत्थाय: इतरयोर्वृद्धमृतयो: स्वर
यो सिद्धेरपकर्ष: इति स्वयुवस्वर भोगकालं ज्ञात्वा कार्यारंभ: कार्य:
एतत्फलमाह द्विषत: शत्रो: मृताचिमृत स्वर भोग काले युद्धं तायु
द्धं क्रियतां स्वयुव स्वरे च तदा जय इति भाव: ११ अथाऽकारादीनां
स्वराशीशत्वं तत्प्रकाशानुदयं चाह भौमेन्द्योऽसिति मंगलादित्ययोरेतर
क्षेत्र मतानां च राशीनां मेष वृश्चिक सिंहानां प्रकार: स्वामी एषु राशिष्वको

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

२
स॰ सा॰ ईशाः षड्ऋतुदिनानि सौरमानेन पंचषष्ठ्युत्तर त्रिशति ॥ तालीत द्विभागऋतु
मासो २ दिन १३ घ॰ ३६ पल॰ १८ एकैकस्य भुक्तिरेवं षड्ऋतवो भुक्ताः स्यु
र्द्वादशवार्षिकभोगो ऋतुभोगे वा अवांतरभोगमाह तत्कार्यमिति ॥ १ ॥ तेषां
१ । ३
रूपाद्ध्यामध्य ह्रयनर्तु प्रभृति तत्कार्य ॥ १ ॥ भाजांतरामुक्त्वा वाचामरे
पनेत्वइ हरि भोक्ष्याम्ययोः पक्षयोः राध्ये भाद्रपदे सहस्य इरिपाठे — भा २
नभस्युमेध्योपोषेधरे पिमुक्रस्तुकाऊर्जउदर्वीमाघायोरोसाद्या ॥ ३ ॥
रूपाद्धानांमंतर्नां च कार्ये ॥ १ ॥ भौजे लैध्यकाल एकैकस्य स्वरस्यांवा
तरभोगेनावांतरभुक्त्याप्रमुत्वं इत्यर्थः द्वादशाब्द विभागे यथा वर्षं १
मास १ दिन २ घटी ४३ पल ३८ प्राण ॥ गुर्वक्षरोच्चार ॥ ३ ॥ इति स्वरऋतुभोगादि
कश्मी॰
२

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

केष्वनुष्टिमकराद्यषट्कषट्केचैकारः ४ मकरांत्यत्रयेकुंभमीनयोश्चौकारः
५ ॥ एवंभारे २४ मेषादिचतुर्विंशतिनवांशकानां अकारईशः परंतस्तेद
ग्निनेषुकरैकविंशतिसंख्यानां नवांशानां इकाराद्याः क्रमात्स्युः ॥ अथ
नक्षत्रेशत्वमाह अग्निभेति अग्निभमारे वर्तीनदादिसप्तसु आर्द्रांतेषु नक्ष
त्रेषु अकारः प्रभुः आदित्यपुनर्वसुततः आरभ्यपंचसु इ उ मुखाः इका
रोकाराद्याः स्वराः ईशाः एवं सप्तविंशतिभानां पंचस्वरा ईशाः १२ अथ
संवत्सरेशत्वं पंचनामाह रूपाश्चामिति रूपाश्चां द्वादशअब्देषु प्रभवादिद्व
ऽधान्यांतेषु संवत्सरेष्वकार ईशः प्रमाथ्यादिद्वादशाब्देषु इकारः खर
शब्दिषु अकारः शोभनादिषु ऐकारः राक्षसादिषु ओकारः ॥ शीघ्रमाह हायने
ति हायनेनः संवत्सरः तस्यपतिनः षट् वसंताद्याः स्युः पूर्वोक्तेषु नित्यअकाराद्यवः

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

१०
न.सा. अथमात्रस्वराध्याय ६ मात्रेति नामसुखं नाम्न आरंभः तत्रयो र्णो वर्णः तत्ज्ञा
नात् ज्ञातायास्वर मात्रासमात्रा स्वरः सचासावस्म तदनु मात्र चिन्त्यर्धः स
च भंत्रादि साधनकर्म स्वनुकूलो ग्राह्यः जीवस्वर मो ६ हलजीतिनः

10 मात्रानामसुखार्णो जीवलुन्त दन्भं आमदसिद्धो लघु संख्येकं तप ६
संख्यया चतुर्भि ४ यशेषः कार्यो भु जीवाख्यं ते पिंडान्मात्रिकवार्णे
केक्यमपृष्ट तेः शेषश्चमसत्कृतो मात्रार्णोर्ये ६ पिंड जीव मशुहुजे
भ्योपे हलः प्रवश्च तेषां पैवक्ष्यमार्णवर्गो जीवेक्ष्ययासंख्ये तयोरेकं
जीवस्वरो भवति स च अस्मु भेभगकहत्वेयाख्येः पंचाप्यकाः संख्यातदा
पंचभि भंगो गोवग्दिष्टो पिकार्यः भंगाप्यः शिष्टांकः तत्संख्यया एवाकारा

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

वारनर१ ६।४१।२८।४३

नेषु ७२ एषेकादशांशा भोगः विभाज्य स्तुदिन द्वा ११ घटी ४३ पल ३८ ६
तिपतिस्वर भोग कालः अथायनेशात्वमाह अकाचेति अकारो दक्षिणे
अपर उत्तरे एतयो द्वयोरनयोरिकारोकारो इशौ नाम परे स्वराः पक्षे
शत्वमाह इमोम्विति इमो अकारेकारो कृष्णान्यपक्षो कृष्णशुक्लयोपक्ष
योरीशौ मासेशत्वमाह राधइति राधो वैशाखः तस्मिन भाद्रपदे
सहसि मार्गशिर्षे स्तस्मिन्नाकारः प्रभुः इकारः इषे आश्विने आषा
ढे [illegible] नभसि श्रावणे च प्रभुः उकारः मध्वो चैत्रे पौषे चेशः एः
एकारः शुक्रे ज्येष्ठे ऊर्जे कार्तिके चेशः माघाख्ययो नीचः आश्वो
येयोस्तौ माघाघौ माघफाल्गुनौ तयोरीशः ओकारः स्वामी प्रत्यान
तर भोग इत्यपि श्वान्तरं ज्ञेयः एतावता वर्णस्वरः अपचितः इतिवर्णस्वरचक्रं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

सञ्जीवार लोग्रास्य: ७ दाहरणं यथा रामस्य वर्णस्वर एकार: चतुर्थस्व
चे मात्रा स्वरोकार स्तथारे कों ५ पंच मात्रा शेष: ० शून्य तत ओकार एव श्रीरामस्य
पिंड स्वर: योगिकस्वर नाह मात्रेति मात्रा स्वर वर्णस्वर स्य प्रागुक्त: अह स्वरस्तु
तन्नाम राशीश अहसंख्यातं ३ पिंडस्वर: प्रागुक्तो जीवस्वरस्य ५ भजन्मनक्ष
त्रस दधिप: स्वर: ८ ग्रहराशिस्तस्य चय: पंच ७ एतेषां मात्रादिस्वस्वरा
णां यथा: संख्यास्तासामैक्यंतत्पंच भिर्भक्तं शिष्टं योगिक: स्वर यथा राम
चंद्रस्य योगिक: स्वर: साध्यतेमात्र स्वरो अकार: प्रथमादेक: १ संख्य: वर्ण
स्वर: एकार: ४ चतु: संख्य: अह स्वरस्तु राम नाम्नां तुल राशित्वात्तस्येश: शु
क्र: तस्य स्वर: एकार: ४ पिंडस्वरस्तु प्रागित्याओकार: ५ जीवस्वर: ओका
र एव ५ नक्षत्रस्वरोपि होढा अवका हड चक्रा ग्रामचंद्रस्य चित्रानक्षत्रत्वात्तस्य रउ

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

दि पंच स्वरो ग्राह्यः अन्यथोक्तेतु पंचमः ओकार एव ग्राह्यः अस्य जीवस्व
रस्य संख्यां किं स्थानेषु वर्गेषु स्यादित्यपेक्षायामाह नवेति अथ स्वरे
षु नव १६ संख्यया षोडश संख्यया व्यवच्छिन्नेषु अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ
लृ ॡ ए ऐ ओ औ अं अः इति पृथगायवर्गेश वर्गयोर्मिः ४ चतुः संख्या
योः सतोरित्यर्थः कादयो कवर्गादिवर्गा जाते कचटतपयस पंचमिस
त्यप्रत्येकं पंचाक्षरे सति इत्यर्थः अथोपहरण राम नाम्नः रकाराका
र मकाराकार रूपत्वात् द्विद्विपंचैकसंख्यैक्यं १० पो च मिश्रितेन
न श्रीरामचंद्र ओंकार एव जीवस्वरः पिंडस्वरमाह पिंडेति मात्रिको
मात्रास्वरः वार्णिको वर्णस्वरः न संख्ययोरैक्यस्य मध्ये हरणीयः
शेषः सः पिंडस्वरो भवतीति संबंधः स च मात्रा सेनायां सत्यां सत्कारे

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

न॰ सा॰ ग्रोघ्रा उक्तपंचस्वराः ५ णां तत्संबंधिनां ६ लांच संबंधिनीमितः संख्यालयभ
राय ए वं रूपा स्यात् तेन कछडधभवानां ल इति त्रिसंख्या ३ खजढन
भशानां यरा का १ गेडतपयबानां भ चतुः ४ संख्या घटथरेसानां रा
ह्वर संख्या चटदेवल ६ नां यरा का १ संख्या भवति नाम्नोर्द्वयोर्जय

तेषामचां लयभ रायामिति ६ लांच नाम्नो रलां तु मिलितानामहतां
पृथक् सा हीनाम्नोऽति विजयमा ६ तथाधिका सा तुल्पासमं च समरंय

पराजयज्ञानमिष्टं तन्नाम्नोर्ये ५ चः स्वरव ५ र्णाश्च तेषां संबंधिनी सा
संख्या लयभराये स्युः कार्यति स्वं मिलिता सति पृथक् पंचभिर्हृता च या
स्यात् सा च संख्या चेदितरापेक्षया हीना तदा तन्नाम्नि हीननामसंख्यस्यम

क ३

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

कधा॰

कारः ३ राशिस्तु रामस्यानुलानत्स्वर ऐकारः ४ एतत्संख्यैकं २६ पंचभा
गोशिष्ट ५ अतः ऐकारो रामचंद्रस्य यौगिकः स्वरः २३ यो गवर्णस्वरयोज
वितियोगादिदानीं तयोः कार्यमाह योगाचेति योगाचायौगिक स्वरेणायो
गभजनं योगमार्गवेशनं तदुदयेन तत्कालेन सुवत्त्वे कुर्वीतेति भावः वर्ण
योगाचायोगभजनं वर्णाचा सर्वभाव हेतर विशेषतश्च संग्रामं सहि
सर्वस्वराग्रणी: १४

चावर्णस्वरेण सर्वकर्म भाव हेतु कुर्यात् विशेषतस्तु वर्णस्वरानुकूल्ये
संग्रामं कुर्यात् हि यस्मात् सवर्णस्वरः सर्वस्वराणामग्रणीमुख्यः १५
अथ युद्धादौ नरादीनां जयपराजयज्ञानमाह नेषामचीतेति नेषां अउरा

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

न॰सा॰ स्वरवशाद्बलमाह ते ऽकारादयो ऽच: स्वरा: पूर्वादिदिक्षु मध्ये च दर्शि
ता मुख्यस्थानादेष्व सन्ति विधा ज्ञातव्या: तत्र जय: स्वयुद्धस्वरविपर्यये जयेत्
निजयुद्धस्वरदिशमाश्रितो भट: युद्धे जये दर्शनीति तात्पर्यार्थ: आद्ययोस्तु
बालकुमारयो: ध्यानादनन्तरप्रहारे लब्धे सति जय: पर्यन्तत: स्यादित्यर्थ:
पूर्वादिदिक्ष्वन्तरनक्षत्रे च: युद्धे जये ध्यानिजयस्तु ध्यानात् स्यादाद्य
योर्न्नीतिमयो: स्वशत्रुबलाबलाभ्यां युद्धमाददीत २६ बलचक्रं
ऽन्तिमयोर्वृद्धमृतयोर्जयो न स्यात् स्वशत्रुबलाबलाभ्यां
स्वयुद्धस्वरदिशि शत्रुं मृततत्त्वस्वरोदिशं प्राप्य कृत्वा इत्यर्थ:
स्वस्य बले शत्रोस्तु बलाभावे युद्धवादाद्यर्थं तां दिशमाददीत

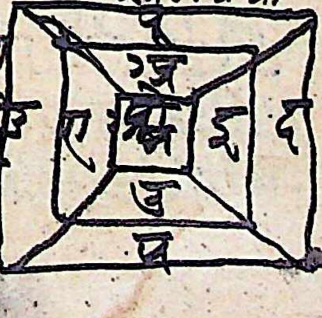

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

रसमाद इतरापेक्षयाधिकांचेत्स्यात्तदा विजयमाह अधिकसंख्यस्यसं
संख्येतरेतर तुल्या समा चेत्तदा तुल्यसमं संग्राममाह यदि वा पक्षांत
रे संधिं छ्वेरान्नौराद अत्र वर्णसंख्याग्रहणे निषि
द्धवर्णानां ङ कार ञकारादीनां नाम्नि संभवे भत्य
मेव यासंनेच कान्त्रित्संख्या उद्दिष्टवर्णाभावात् उ
१म६ द हृतिः रावण नाम्नो र २ आ ३ व ० ण ३ रावणराम नाम सं
ख्या ८ रा ५ व ६ णकारस्याभावात् शून्यं ० तद्कारस्य ३ एवं
रावणनामसंख्या १४५ मयत्र पंचभागे शेषो ४ । १४ अत्र
युद्धे साम्यं संधिर्वा इति समरसारटीकायां भरतकृतायां
स्वरभेदोषु युद्धकालो जयपराजयो समाप्तः ॥ ॥ अथ बालकुमारादि

ल	य	भ	रा	म
३	२	४	२	१
अ	इ	उ	ए	ओ
क	ख	ग	घ	च
छ	ज	झ	ट	ठ
ड	ढ	त	थ	द
ध	न	प	फ	ब
भ	म	य	र	ल
व	श	ष	स	ह

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

याज्ञो बुधस्तस्य गृहे कन्या मिथुने तयोर्वायव्यां इति राशिचक्रं ॥ अथ रवितस्तद्दिशमाह
अर्कः सूर्यो दिने द्वितीययामार्द्धतः द्वितीयं यावत् यामस्य प्रथमातिक्रमेणैका
न्तराद्गमनाभावात् प्रथमस्यार्द्धं तदारभ्य प्रथमयामस्य द्वितीयार्द्धमारभ्येत्यर्थः या
मेयामे प्रहरे प्रहरे तृतीयां तृतीयां दिशं हन्ति कां दिशमारभ्येत्यपेक्षायामा
द्वितीययामार्द्धतः एवयामे यामे तृतीयां च ततस्तृतीयां ॥ अर्कः प्रतीचीप्रभृ
तीर्निहन्ति प्राग्गत्ययामार्द्धयुगेन याम्यां १८

ह तेन प्रथमद्वितीययामयोर्हन्त्याद्यार्द्धे याम्यां प्रतीचीं द्वितीयतृतीययोस्त्या
द्यार्द्धयाम्यामुदीचीं तृतीयतुर्ययोस्त्याद्यार्द्धयां प्राचीं तुर्ययोस्त्याद्यार्द्धयाम्यायाम्याह
न्तीति भावः एवं रविदग्धा दिशस्तत्काले शुभकर्मसु त्याज्याः दग्धप्रहरा
श्च शुभे शुभे कर्मणि त्याज्याः १९ अथ चन्द्रहतरात्रिविदिग्दिशस्तद्राशीश्चाह

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

तत्रस्थित्वा युद्धादि कुर्यात् उदाहरणं अत्र रामरावणयोः रेकारस्वरो बालस्तद्दिकु
उत्तरा अतस्तयोः प्राच्यां युवस्वरो न स्तद्दिशि रामरावणयोर्वैरं ॥ चक्रं यथा ॥ इति समं
रसार संग्रहटीकायां नरलकलतायां म बलज्ञानसमाप्तम् ॥ अथ रविचंद्र इत्यादिवि
स्तरत ग्रहगृहराशीनां दिग्विशेषे निवेशमाह ऐशानीन इतो ऐशानीतः ऐशानी

ऐशानीलः सितकुजशनिरविग्रहराशयः प्रतीचीदोः गुरुगृहयोर
मुदग्दिशौ ज्ञगृहयोस्तु वायव्यां २७

दिशमारभ्य प्राच्यादिशः क्रमेणाग्निमाविवक्षिताः तासु शुक्रादि ग्रह मता राशयो
निविष्टाः ज्ञेयाः यथा शुक्रराशी वृषतुले ते एतो ऐशान्यां मंगलस्य राशी मेषवृ
श्चिको प्राच्यां शनेर्मकरकुंभौ आग्नेयां रवेर्गृहं क्षेत्रं सिंहः स दक्षिणस्यां इन्दोः स्वगृहं
कर्कटः प्रतीच्यां गुरुगृहे धनुर्मीनौ तयोरक्षो दिग् नैर्ऋत्यां उदीचीच दिके क्रमेण ज्ञ

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

नराश्रिसंबंधिभिराग्नेयीं दिशमारभ्य पश्चिमषष्टी प्रहरार्द्ध प्रमाणेन दिवादिने त्रिरि
रात्रौ चाहन्यात्तत्रश्च पुनिशोर्वारद्धये नैकादि ध्याना गवति ॥ तत्र गुरु हृतादि कु
सम्मुखेन तदिकुस्थ रिपू परिणवेनाहि तानतु न स्यादि कुस्थित्वार द्यो कोपीहित
त्वात् गुणान क्रमेस्तु ॥ आग्नेयीतः षष्ठी उदीचीपुनरुदीचीमेवारभ्य षष्ठी
नैऋतीत्याद्य स्यादिकुक्रम संकेतस्तु ॥ आउ नेयवाद इय ॥ इति दर्शनत्त्वेवा
15 गुरुद्वारखोर्द्धप्रहरे राग्नेयीतस्तथा दिवा निशि च षष्टीं षष्टी हन्यात्तम्मु
खयात्रा हिता नराणाः २०
तादिशोविदिशश्च दिवानिशि वर्ज्याः ॥ प्रथयायिनो रविचंद्रयोः पश्च पक्षादि
स्थितोसत्याजयपराजयावाह ॥ पूर्वे यदि दिने पश्चे स्वप्च द्वंदेशे दक्षिणप्रदेशे
वा स्याच्छाया पुरतः स्याद प्रदेशे वामप्रदेशे वा पतेत्तदा च यायि स्थायिनो
र्जयः किंचयं विशेषः ॥ पूर्वेव हति दक्षिणभागस्थपिंगलाख्या र विनाडी प्राणे

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

चंद्रईशादि विदिशां मेषाद्यन्यादि विदिशां संनिध्यामो राशी दिने यामे प्रहरमा
त्रेकाले निरृतिकोर्ते ॥ इत्याह वृषकुंभौ ईशानीयी स्थे प्रथमप्रहरे तेमि
तो मकरः तेचा ग्नेयी स्थः सिंहं च दक्षिणोदिक स्थाद्वितीययामे निरृतौ ध्यानि
धनुमेरुस्वन्यदिक्स्थ तृतीययामे निरृति कन्या मिथुनं च वायव्य दिक्स्थं तूर्य
ईशादि विदिशां चंद्रो यामे यामे निरृति वृषकुंभौ ॥ मृगसिंहौ धान्वित
धा कन्या मिथुने क्रमेणोव १९
यामेनिहंति राव मेषाग्नीतः क्रमेणा विदिशो दक्षिणगच दिक् तत्रास्थिताश
राशयश्च क्रमसो प्रथमप्रहरमारभ्य यामचतुष्टये हतास्युः प्रोतराताविशासा
नेराशयश्च प्रथमादि प्रहरेषु त्याज्याः १९ अथ गर्भकोपरारवकेतु
तादिक विदिशमाह गर्भेनामागरम्भे दोर्द्विप्रहरैः षोडशसंख्यैः प्रहरौ द्वौ द्वि

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

र	प ६।७	अ	दि: ३।११	प	अ १०।१५ मा:	ई ७।१५	प ४।१२	अ ९।१		ई ५।२ जे: ७	[illegible]	[illegible] कं ११
उ ४।५	सूर्य चक्र	८।१६	उ	युद्धच क्र	द	उ २।१०	युद्ध चक्र	६।१४		उ मू	राशि चक्र	सिं ५
वा	२।३ प	नै	[illegible] कं	प	९ ध नै	५।१३ वा	८।१६ प	३।११ नै		वा [illegible]	कं ४ प	ध: नै

मध्याह्ने रवावुदुत्तरतः
चंद्रगते: समबोधि इ
ति समर सार संग्रहे टी
कायां भरतकृतायां र
वीडु जत कच्छायाबलानि समाप्तानि अथ वायुबलमाह पृष्ठे दक्षे वहन् वायुः व
प्राचीमुदीचीं वा चंद्रे गते स्थायी जयी भवेत् प्रतीचीं दक्षिणां वा स्था
यी विजयमाप्नुयात् २२ वायुः पृष्ठे दक्षिणे च वहन् सूचयते बलं सं
मुखीनश्च वामश्च भेटानां भंगसूचकः २२
लं सूचयते यथा प्राङ्मुखस्य पार्श्वात्पो दक्षिणस्थो वा बलसूचकः संमुखो: संमुखे
वहन्वामश्च वायु भेटानां योद्धानां भंग पराजयं सूचयति इति वायुबलं अथ राहुबलमाह

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

वायोर्वहत्यर्केनपृष्ठदक्षस्थेयायिनिजयोनस्थायिनिपृष्ठदक्षस्थेर्के विधोश्चंद्रमसिवा
हस्थितेवहतिसतिवामभागस्थेडारम्यत्वंद्रनाड्यांप्राणे। वायौवहतिसतिस्थायिनिज
यः। निशिरात्रौतुशशीचंद्रोनिजवामेगतोवायोचेत्तदाछायास्वपृष्ठदेशेस्वदक्षिणप्र
देशेचगच्छतिनदास्थायिनोर्जयः अयंतुविशेषः वामेऽतोगतेचंद्रेचंद्रनाडीव
पृष्ठेकौयदिदक्षिणेगपिपुरतःछायायद्यवामेजयःकिंत्वर्केवहतीत्यायि
निविधौवाहस्थितेस्थायिनिछायापृष्ठगदक्षिणे। निशिशशीवामेगतोवा
जयोयायिनुअर्कद्रवहेपरस्परतुरवौवामःशशीपृष्ठदायी २१
हेचयातुर्जयोनस्थायिनःपरस्परस्थायिनस्तुवामागतोगतेचंद्रेरविनाडीव
हनेचस्थातुर्जयोनयायिनःद्वयोर्द्वयपक्षैकक्षपक्षेगतःशशीचंद्रोवामए
वेष्टःअथप्रागुदीच्यादिदिश्यवस्थिताऽर्केचंद्रवशात्स्थायियायिनोर्जय
पराजयोवाह प्राचीमितिस्पष्टोर्थः॥ उदग्गमनंतुत्तरायणगतस्य
CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

ई ४	पू १	६ अ
उ ७	दिने यो कुचक्रं	३ द
वा २	५ प	८ नै

ई ८	पू ५	२ अ
उ ३	रात्रौ यो कुचक्रं	७ द
वा ६	१ प	४ नै

ई १।९ १७।२५	पू ४।१२ २०।२८	७।१५ अ २३।३१
८।१६ उ ३०।१ २४	दिनानि शा [illegible]	२।१० द १८।२६
आ ११।१९ वा २७	६।१४ २२।३० प	५।१३ २१।२९ नै

शारभ्य ईशानीतश्चतुर्थं चतुर्थं दिशं मुहूर्ते मुहूर्ते यातीति दिनरात्र्योर्द्वात्रिंशन्मुहूर्तेषु दिशा चत्वारो भ्रमाः तत्र क्रमः ऐशानदाक्षिणवायव्यपूर्वनैरृत्योत्तराग्नेयपश्चिमासु एवं बोध्यं

प्राक्सोमानलरक्षो वाक्याशीवानेशादिक्षु दशांगतेः तिथिमितिस्तिथिपदनोर्द्ध्वप्रहरैरिनवत्तु योगिनीशस्ता २५

उ॰ प्रा॰ प इति इति राहुबलकथनं समाप्तं अथ योगिनीबलमाह योगिनी प्राक्सोमानलरक्षोवायादिक्षु दशांगतेति तिथ्यर्द्धयामात्र्हदेशीमावास्यात दं तायास्तिथयः तासां यदर्द्धं पर्वगत दाति क्रमेकारैर्गणनाबा हिसिन्ये यामार्द्धाः प्रहरः प्रहराः तेषां संख्याकास्तैः कृत्वा एतानि संबंधः एवं द्वितीया द्वितिथौ नारात्रौ योगिनी प्रागुक्तादिक्रमेणेति

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

॥अथ:राहुर्यामार्द्धै:प्राग्वातांतकशंभुपाशिकृतमुकुपोलस्त्परक्षोदिशा:एतिकथमि
त्युपेक्षते पंचैवपंचैवमिति प्राच्यादिदिशोगयोनपंचैपंचैदिशयातिनतुक्रमेण सचरा
हु:॥शुक्लपक्षे दक्षिणे च स्थितः वलद:॥अथैसमानं राहु: प्रातरारभ्ययामार्द्ध
प्राच्यांतिष्ठति तदानु पंचै दिशा वायव्यां यामार्द्ध तिष्ठति ततः पंचैदि कृदक्षिणांत

प्राग्वातांतकशंभुपाशिकृतमुकपोलस्त्परक्षोदिशोयामार्द्धैरयुर
कृपाशिकुकुभोसोपक्षेपक्षीनिशिपक्षेदक्षिणतः॥अथोद्विघटिकोसौ
तूर्यतूर्योवृजननीशगवाकुपवनेंदुराक्षसाहिमावह्निप्रतीचीदिशः॥२४

स्यांयामार्द्धंतिष्ठतितनदृशादिशिएवंक्रमेणपंचैपंचैदिशंयामार्द्धैर्यामार्द्धै:यातिसचसक
लकार्येषुवर्ज्यस्योदक्षिणभागकेन्यत्राशुभंफलदाक्षणएवंदिवाराहुचारःउक्तः॥निशितुप्राशि
ककुभ:पश्चिमदिशमारभ्यपंचैपंचैग्रहराहुर्यातितत्राउनैऋर्त्यावादिएवपश्चिमाग्नेयो
त्तरनैऋर्त्यपूर्ववायव्यदक्षिणेशानदिशश्चेत्यर्थ:॥अथद्विघटिकःमौहूर्तिकराहुप्रात

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

संकेतिताज्ञेयः २

18

चियोगिनीमारभ्य प्रथमसप्तमचतुर्थषष्ठीअष्टमतृतीयद्वितीयपञ्चम्यः किसम
लदलराग इतियात्येव स्वाश्च इतियोगिनीवलस्वभाव एतन्नयस्यागेप्राक् सोगा
नलितिश्लोकोज्ञेयः अथराहुबलयुक्तयोगिनीवलप्रशंसामाह यस्यपुंसोरा
हुयुक्तायोगिनीपृष्ठेदक्षेचस्यात् एकोयंशत्रुलक्षंनहन्ता कोसत्यासिंह
पृष्ठेदक्षेयोगिनीराहुयुक्तायस्यैकोयंशत्रुलक्षंनिहंतिश्रेष्ठंसर्वेभ्यो
वलेभ्यस्तदेतत्संक्षेपोयंसर्वसारोभ्यधायि २७
ति तदेतत्प्राह योगिनीवलंसर्वेभ्योवलेभ्योधिकं कालवा[?]वादिभ्यः श्रेष्ठं
भवति इतिमयासर्वग्रंथसारभूतः संक्षेपोभ्यधायिउक्तः इतियोगिनीवलप्र
संसा अथपरव्यादिवारप्रभुशुभवर्ज्यान्कालाद्धप्रहरानाह सूर्यादिवासराणिवा
रदिनानिनरुतोयोग्यकालःसकाभसरविप्रष्टविषदकचतुःसप्तद्विसंख्ये।

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

साचार्कवत्यष्टे दक्षिणे च भ्रमदा अयंभावः प्रतिपदा॰ षष्ठ्यां नभुक्तैकादशी तिथिषु प्रा

गुदग्निय नैर्ऋतीदक्षिणा पश्चिमवायव्येशानीषु योगिनी चरन्ति एवं नवम्यादि पूर्णि

मान्तासु सप्ततिथिषु वायव्य पर्यंत दशाशासु योगिन्यो॥ इति निरयपाला बुक्तं॥ अत्रोत्रार्थ्ये

व्याख्येयं दशांतैः षोडशाभिः सप्तम्या चो ए मास्यां च वायव्ये अष्टम्य मास्यां चेशान्यां

योगिनी टीका कादिः पद्दर्शिनायव्ये योगिनीन्युक्तं तन्नरपतिमता लोच्याे लिखितं प्र

ब्राह्मी कौमारी वाराही वैष्णव्यथैंद्री च स्याच्चंडिका च माहेश्वरीम हालक्ष्मीभि

धाख्या च रुद्र ल१

थमसप्तमचतुर्थतृतीयाष्टमतृतीया द्वितीयतृतीय दिशा इत्यर्थः किसभंद

लराग इति संकेतः यामार्द्धयोगिन्यपि यास्तिथौ यत्र दिशि वर्तन्ते तत आरभ्य प्रा

तरादि यामार्द्धैः किसभलदलराग इति यान्त्येव निशि॥ इति योगिनीबलकथनं॥

अथ योगिनीनामान्याह एताः क्रमात् प्रतिपदादि योगिन्यः यामार्द्धयोगिन्यपि ति

तिथि

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

सा	लो	त	का	भ	स	रवि	
८	३	६	१	४	७	२	अंक
सू	च	मं	बु	ब्र	शु	श	वार

भा	सा	र	भे	दु	ला	ति	
४	७	२	५	८	३	६	अंक
सू	चं	मं	बु	ब	शु	श	वार

र	चं	म	ब	ब	शु	श	वार
१	२	३	४	५	६	७	अंक
पू	आ	द	नै	प	वा	उ	दिक्

अथ वृद्धे वर्ज्या होरामाह वारारंभादाते वारादं भोवारप्रवृत्तिः तस्याः उन्नतरा
वारेशमैंद्राविनिवेशपश्चिमेन्नदक्षिणस्थान गतान् क्रमेण यामार्द्धभोगाः
स्फुरंति रस्ति यस्यां यदान्याया तु कर्कुभंनदाता २६ वारारंभमाह घस्रः स्वा
र घूमा साप घ्राग्नवार पाद्धोरा। रविसितबुधेंदुशनिगुरुभौमानामरिखगस्य
याघटिकाः इष्टकालेताः द्विघ्नापंचभिराप्तावद्धस्मालगग्रहक्रमेणतस्मिन्नारानियो
वाराधिपस्तमारभ्य होराभवंति ग्रहक्रमस्तु रविशुक्रबुधचंद्रशनिगुरुभौमाः इ
तिस्क्रम्य एतद्ग्रहसंबंधिनः क्रमाद्धोरास्तुः इष्टकालमवासाच स्वघातुराशीयं इ

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

सप्तवारदिने यामार्द्धे लोकितः कालः सद्धक्ष समये वर्जनीयः रव्यादिवास
रेष्वेव क्रमांतरेषु वर्ज्यानि प्रहरार्द्धानि राज्यार्द्ध भासेति चतुः सप्त द्वि पंचाष्ट
त्रि षट् संख्यानि रव्यादिवार क्रमात् प्रहरार्द्धलानि स्वहितार्थं कर्मांतरेष्वपि
उक्तेत्र्यजेत् इति वर्ज्यकालवारार्द्धप्रहर कथनं समाप्तं २७ अथ विशेषतोर्द्ध
हं लौं तं को भं सं खं यामदलेस्तु कालः सूर्यादिवासरगतेष्वपि वर्जनीयः
भौं सां रं भं दं लं तिं यामदलानि भानुवारक्रमादपि नरः स्वहितार्थमुक्तेत् २८
याम भोग राशि प्राक्रांत तद्दिग्वर्ज्य मास वारेशादिति वारेशो रव्यादिस्तस्मिन् यां प्राच्यां
दिशि निवेश्य तत्क्रमेण प्रदक्षिण स्थानगतानाग्नेयादि दिग्गतान्प्रहरार्द्धमो
गांश्च चंद्रादिवारेशान्न्यसेत् यदा यस्मिन्नर्द्धप्रहरे यस्यां दिशि शनिः स्यात्तदा तस्मिन्का
कक्कुभं १ लेतां दिशं मुखवतया न यायात् इति अर्द्धप्रहर कथनं ॥२०॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

सलग्नाद्राशेः जन्मराशेर्वा एक १ द्वादश १२ एकादश ११ दश १० नव ९ अष्ट ८
चतुः पंच ५ षट् ६ एषु स्थलेषु स्थिता न वापि खेटाः २ आदिग्रहाः सह
सा ज्ञतर्कितमेव क्षिपेत् शत्रुं क्रमात् मूर्ध्नि वक्त्रे हृदयसरितेवक्त्रे ३ स्तनस्थाने ४
ऊरुदेशे ५ गुदे ६ ग्रंथिजदेशे ७ भुजयोः ८ गंडस्थले ९ एषु स्थानेषु हन्युः

लग्नाद्राशेश्च पुंसः क १ रिपु १२ कपि ११ नया १० धी ९ द ८ मा ४ मा ५ तद्वत्
स्थाः खेटा हन्युन वापि द्विसमथ सह सा मूर्ध्नि वक्त्रे स हृत्के वक्षोजे चोरुदेशे
गुद इति तदनु ग्रंथिदो गंडभागे वा सुसहंतुः स कालः ३ स ७ मनिशाः

निजजन्मलग्ने जन्मराशेः स्थितो मूर्ध्नि हन्यात् जन्मलग्नाद्राशौ द्वादशस्थश्चेद्
वक्त्रे शत्रु हन्यादित्यादि योज्यं वास्तु यस्मिन् लग्ने ग्रहोऽरं भस्तस्य योऽधीशो ग्रहः स
वास्तुशब्दवाच्यः ज्येष्ठपुत्रोत्पत्तिलग्नेशस्तु गृहस्थ तु नामा स्वजन्मलग्नाद्धाम
राशीशस्तु कालनाम एतेजन्मलग्नाज्जन्मराशेर्वा क्रमाद्द्वितीयसप्तमस्थानेषु एते

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

शोग्रहस्तत्संबंधिनीच परित्याज्या इति होराबलं अथ विरुद्धयामग्रहराहुरव्यादि
ग्रहयुद्धाचरले प्रहारस्थलान्याह विरुद्धयामग्रहयुद्धाचरणे वामांशे प्रहारः विरुद्ध
ग्रहभवेस्तु प्रहारो प्राग्भागे शरीरस्य ऊर्द्ध्वभागे इत्यर्थः विरुद्धराहुभवस्तु कु
चाधरे विरुद्धरवेस्तु संबंधी प्रहारः कर्णयोः शिरसि हस्तयोश्चस्याद्विरुद्ध
वामांसेत्र विरुद्धयामदलजः प्राग्भागके ग्रहजो राहोः स्यात्तु कुचा
धरे क्रांतिशिरोहस्तेषु प्रहारो रवेः चंद्रादास्य भुजद्वयेप्रहारो शत्रु
ग्रहस्यापितु स्याद्धातः किल होरयास्यदि गुरवे खड्गादियुद्धे ध्रुवं २१
चंद्राद्यो प्रहारः ससंमुखे भुजद्वयेच स्यात् शत्रुग्रह होरायां युद्धारंभे घातः
प्रहारो मुखे हृदये च रातेषु स्थले प्रहाराः खड्गादियुद्धे फलं निश्चयं ज्ञेयाः
विरुद्धयामाद्यस्तु प्रागुक्ता ग्राह्याः अथ स्थित्याप्रहारस्थलान्याह पुंसो भट

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

डीस्थानि भानिपुनर्वसुमघाहस्तविशाखवामूलश्रवणाधर्वाभाद्रपदाश्विनीरोहि
णेयकनाडीनिशेषा णेयकनाड्या अत्रनाम्नकचंद्रभानियादिने तिस्रणामेकस्मिं
नाड्यांस्युस्तद्दिनेयुद्धं वर्जयेत् इति वर्ज्यनक्षत्राणि अथवारदिक्शूलमाह शनि
चंद्रावौ वारेशाः प्राच्यादिषु चतुर्षु दिक्षु भास्करस्यादिना प्राङ् निषिद्धो विशेषतः

शनिचंद्रौ गुरुं सूर्य्यसितौ कुजबुधौ त्यजेत् चतुर्दिक्षु निषिद्धा ह्ययामे
शूलं विशेषतः ॥ २४

शूलं भवन्ति सामान्यतस्तु नत्त्वहारेशादिनं सकलं तस्मिन्दिशि शूलं दुष्टं तेच प्राच्यादि चतुर्दिक्षु या

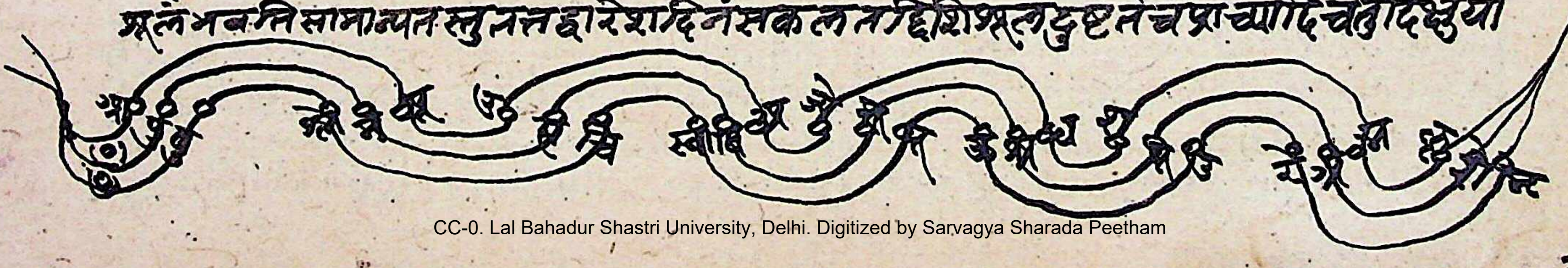

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

सू १	चं १२	मं ११	बु १०	बृ ९	भृ ८	श ४	रा ५	के ६	वास्तुः २	मृत्युः ३	सकाल ७
मूर्ध्नि	मुखे	कुक्षिद्वये	स्तनयोः	करौ	गुदे	ग्रंथौ	भुजयोः	कपोलयोः	कर्णयोः	कंठे	हस्तयोः

ःशंसवरं संस्थिताः क्रमात्क
र्णे कंठ हस्तेषु शत्रुं घ्नंतीह
स्पर्शः ३२ इति प्रस्तारलक्ष
णं समाप्तम् अथ प्रश्नचक्रे
वेरह त्याज्यनक्षत्राण्याह आर्द्रादिभिर्नक्षत्रैः नाडीत्रयनिर्मिते प्रश्नचक्रेयथे

आर्द्रादिभैस्त्रिनाडि चक्रे यद्येकनाड्यां सुनीभार्कचंद्रभानि वध
नेत्र दह त्यजेत् यत्नात् ३३

कस्यां नाड्यां यस्मिन् दिने जन्मभं नामभं वा सूर्याधिष्ठितभं चंद्राधिष्ठित
भं च त्रीरव्यपि स्युः तद्दहस्त दिनं प्रश्ने युद्धे यत्नात् त्यजेत् अत्र आर्द्रा
पूर्वाफाल्गुन्युत्तरफाल्गुन्यनुराधाज्येष्ठाधनिष्ठाशतभिषभरणीकृत्तिका एकना

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

भोगेपरिशिष्टंच यत् तयोर्लब्धपरिशेषयोः संबंधिनी गतं विद्यमानं शशि
नक्षत्रं द्रष्टव्यं तात्कालिके तत्कालभवे गत वर्तमान नक्षत्रे भवत इत्यमुनैव प्रका
रेण रव्याद्याः सूर्यादि भुक्तगतवर्तमान नक्षत्राणि स्फुरित्यर्थः घटिकादु
इह शास्त्रे गति नुतैलव: सूर्यादि भोग्य नक्षत्राणां तत्र भोगकालव स्वांशः २५
22
अथ राहुकालानलचक्रमाह बलिता विपरीतावक्रागतिर्यस्य तादृशो नराहुरा

पक्षोजीवोवलितगतिनाराहु एर तादु लोका १३ गम्योस्तन्त्र सुत
मुडुशयं १५ कर्त्तरी ग्रस्त संज्ञे स्थायी तौयास्मुडु पतिरिभोजीवगोतज्ञ
पायप्रेता दुजग्ध किमपितुवरं कर्त्तरीजग्धं तत्र १६

इतामुक्तायेऽडूनां नक्षत्राणां लोका: १३ त्रयोदश संख्यास्तेजीव पक्षाः रा
हु भुक्त त्रयोदशभानि जीवपक्षसंज्ञानि स्फुरित्यर्थः गम्यस्तुत्रयोदशान्य
के एवपक्षोस्तो मतसंज्ञः तेन राहुणाग्रस्तमुडु नक्षत्रं कर्त्तरीसंज्ञतापंचदश

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

आद्यर्धं तत्रैवं योजना शनिचंद्रौ स्वस्वदिनसंबंधिषष्ठसप्तमप्रहरार्द्धयोः क्रमात् शू
लं अतस्तौ प्राच्याउक्तयामार्द्धयोस्त्याज्यौ एवमन्येपि तत्तद्दिशि तत्तद्यामार्द्ध
त्याज्या वाराः गुरुः स्ववारे पंचमयामार्द्धे दक्षिणदिशि शूलस्तथा शुक्रो स्वस्ववा
रदिने चतुर्थतृतीययामार्द्धयोः प्रतीच्यां शूलं कुजबुधौ स्वस्ववारयोरुदी
च्यां द्विपंचार्द्धयामयोः शूलं एतेर्द्धप्रहरास्तत्तद्वारे तत्तद्दिशि विशेषतो वर्ज्याः

धिं घ्राम भुक्त नाड्यो नरवा २० मि गतशेषयोः गतं सदपि तत्काले रा
शिमामितिरव्यादिगतिनुति ६० लवस्तु घटिके ह २५

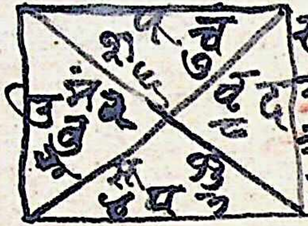

समान्यतस्तु तत्तद्दिनानि सकलान्येव वर्ज्यानि इति दिक्शूलं
प्रधनवग्रहाणां स्वभुज्यमाननक्षत्रे अश्वादिसप्तविंशति नक्ष
त्राणां भवांतरभोगमाह भस्य नक्षत्रस्य तत्र जन्मभुक्ता या नाड्य
स्ताधीः घ्रा नवगुणिता नर २० पि: विंशति भोगः तत्र लब्धं यत्

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

एओ एवं स्वरैभिश्चतुर्भिरुक्तांस्तान् अवकहड एतान् स्वरभेदान् विंशतिसं
ख्यान् इति कि हि रि इत्येवं प्रकारेण क्रमतो लिखावा विशेषः कुकुघङछाम
ध्यकोष्ठे मध्यकोष्ठे कुस्तत्र घकार ङकार छकार ष्ठकार युक्ता एवं लेख्याः एवं
चविंशतिकोष्ठकेषु अष्टाविंशतिवर्णान् पूर्णेषु चैश्चतुर्भिः स्वरैर्धीधरालीष्ठ

अ	व	क	ह	ड	म	ट	प	र	त	न	य	भ	ज	ख	ग	स	द	च	ल
इ	वि	कि	हि	डि	मि	टि	पि	रि	ति	नि	यि	भि	जि	खि	गि	सि	दि	चि	लि
उ	वु	कु घ ङ छ	हु	डु	मु	टु	पु ष ण ठ	रु	तु	नु	यु	भु ध फ ढ	जु	खु	गु	सु	दु थ झ ञ	चु	लु
ए	वे	के	हे	डे	मे	टे	पे	रे	ते	ने	ये	भे	जे	खे	गे	से	दे	चे	ले
ओ	वो	को	हो	डो	मो	टो	पो	रो	तो	नो	यो	भो	जो	खो	गो	सो	दो	चो	लो

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

मं तु भंज्ञाग्ध स्तत्संज्ञः स्यात् स्थायी इनः स्त येज्ञेय: यायी उ इ पलिख्यं द्रज्ञेयः
इ भेर वी इ जौ व पक्ष न क्षत्रगतीनयो: स्थायियायिनोक्रमात् जयायभवतः
धीचोभेन्यामदिप वोत्कान्नो करीत्पानीत नक्षत्राश्रितर वा द्वास्तु तत्काल
जयपराजययज्ञो नमत नक्षत्रात् जधुयसंपदश्वशे नक्षत्रं के चिद्वरं स्थे इज्ञे
ग्ध्यात् यस्तात् क नेरी सं ज्ञं रा कुभुज्य मानन क्षत्राणि मत्यर्थः इति राहु कालानलचक्रं

शु ठी २५ कोष्टेषु तीर्यक् त्व व क ह ड लिख्या धस्थिता ली खि दा ये स्ता म्मुक्ता
स्या स्वरेश्च क्रमत इ ह कुयुग्मं ड: कोम ध्यक्रो चे चे ४ चो रू धी धरा ली ध
नलभत इ ह ११ साव्ये मंलै भैपा दा एवं चान्पेषु दद्यात् मटपर तयुक्त पत्ते

अथ नाम नक्षत्र जाताया व क ह ड चक्र माह शुं ठी इति पंचविंशति संख्यकोष्टे व
तिर्यक् स्थिता पत्र पड: ची वो मव क ह ड इति पंचाक्षराणि पंचकोष्टेषु पारे
तनेषु लिख नदनु अधस्थिता लीषु चत स्वषु इदा घे स्तैः स्वरैः प वी त्के: इ उ

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

ततः पंचविंशतिकोष्ठेषु ग स द च ला इति पंच वर्णान् स्वरभेदेन पंचविंश
तिधा संख्यान् लिखेत् दु शब्द को ष्ठे च ऊ अथ इति ज्ञान लिखेत् अत्र वसुभा
तु धनिष्ठा नक्षत्रात् भरिणीयावत् सप्त नक्षत्रपादाः प्राग्वत् ज्ञेया इति नाम नक्षत्र प्रज्ञानं०
अथ हंसचारोक्ति पूर्वक स्वरवलज्ञानमाह

२४

पित्रं भन हुह भाति चाद्वि देवं नभ भजरखाश्व तथा भुयुक् धफोढः हरिभम
वधिरत्र मैत्र ततः स्पुर्ग स द च ला वसु भात् दुयुकूऊ औथः ३९ नागे ३०
नीचे ६० निधि ९० ज्ञाश्रय १२० नभ्रुक १५० मिते स्वासपर्यायके
वीत्य भं वातीन लों वृद्धि तिर ये ऽ प्रथगुपयंत रोचोप्य ज्युत्वे मत्पासो
द्वावनीतो हृदय कमल जे पत्र एकत्र तेन स्वासानानाघ्ये ९०० संख्यानन
रस ७२०० कमले हृ निशा स्त्रिभ भोत्र २१६०० ॥ ४० ॥

नागेरिति नागे ३० त्रिंशद्भिः नीचैः ६० षष्ट्या निधि ९० र्नवत्याज्ञाश्रयविं
शत्युत्तरशतेन १२० नभ्रुव १५० सार्द्धशतेन च परिमितैर्भिश्वासपर्यायकैः

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

रू॰ ध्वोध्वः पंक्तिचतुष्टयाद्यादिकोष्ठेषु अनलभतः कृत्तिकानक्षत्रात् इ॰ चक्रे
ग्ग्रासार्पभं श्लेषानक्षत्रपर्यंतं ऽस्मैश्चतुर्भिर्वर्णैर्भस्य नक्षत्रस्य पादाः सूर्य
था॰ अ इ उ ए कृत्तिकापादाः ओ व वि वु रोहिणीपादाः एवमन्येषामपि नक्षत्रा
णां पादाश्चतुर्भिश्चतुर्भिर्वर्णैर्ज्ञेयाः ॰ अन्यमपादवर्णानयनमाह एवमिति एवंप्र
ग्गीत्या अन्येषु पंचविंशतिकोष्ठेषु मटपरल इतिवर्णान् अ इ उ ए ओ इ
ति स्वरभेदेन पंचविंशतिसंख्याकान् वर्णान् दद्यात् लिखेदित्यर्थः अत्र
विशेषः मध्यकोष्ठेषु पुयुक् पुकारयुक्तान् ठकार णकार षकारां
श्च लिखेत् ३८ प्रथमघादिवर्णानाह चित्तमेत इति चित्रातो मघादि
नक्षत्रादिह मटपर नववर्णेषु आद्विदेवं विशाखानक्षत्रपर्यंतं सप्तनक्षत्रा
णां चत्वारश्चत्वारः पादा ज्ञेयाः नयभजखाः पंचवर्णाश्च तथा पंचवि
शतिकोष्ठेषु लेख्याः भुशब्द कोष्ठे ● ढधफाश्च लेख्याः तत्र मैत्रतोऽ
नुराधानक्षत्रादिह रिमे श्रवणनक्षत्रमवधिकृत्य चत्वारश्चत्वारो मपादा ज्ञेयाः

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

संख्याभ्यासाद्भवति एवं चाष्टोमादिक्रोमांगी नपंच तत्त्वानामेकदलकमल
येमिलिता संख्या संपद्यते मानाध्यी ६०० रिति पत्रान्तरे प्येवमेवद्वय
मेवसंख्याष्टद्गुणा सकलकमलेन नरस ७२०० इति भवति प्रत्येक
कमले हंसनिःश्वासः प्रहोरात्रे प्राणवायोरित्थं भ्रमः त्रिरावृत्त्या परिभ्रमणं तत
श्चैकभ्रमणसंख्या ७२०० सा त्रिगुणा २१६०० अहोरात्रनिश्वाससंख्या

इन्द्रादिदिग्दलचरे श्वसने रणाय भोक्तुं रुषे धाविषयायमुदे
गमाय चेतो भवेत्कपयितुं चन्द्रपास्पदाय पत्रैर्व्ययांतरचरे तु मुदे परस्मै ४१

अथ प्रागादि दिक्चक्रगामिनि प्राणवायोर्यादृशश्चित्तवृत्तिसंतापवज्ञानमाह
इन्द्रादिदिशः प्राच्याग्नेयाद्यः तत्रतत्र संचारिणि श्वसने प्राणवायोः क्रमादेते वृ
त्तयश्चेतोयाति यथा प्राच्यपत्रस्थे प्राणे रणाय युद्धाय चेतो गच्छेत् आग्नेयपत्रगे
भोक्तुं चेतो गच्छेत् याम्ये रुषे क्रोधाय नैर्ऋत्ये तु विषयोपभोगाय पश्चिमे तु मुदे हर्षाय

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

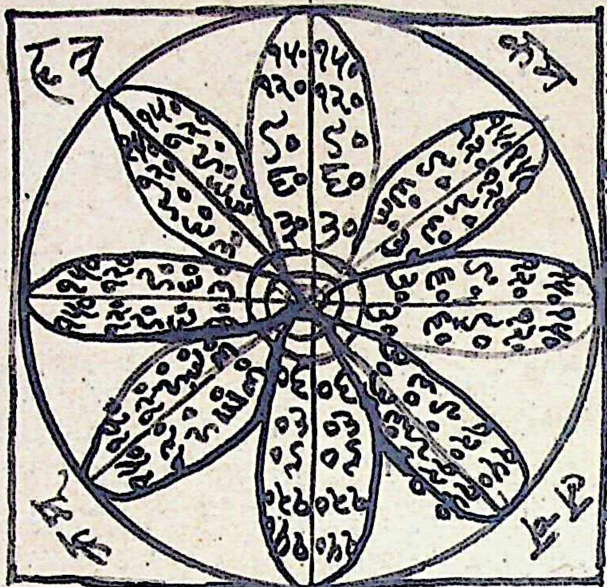

निश्वासावृत्तिभिः अथं आकाशः वायुः तेजः
जलं क्षितिश्च वाति तत्रैवं संबंधः हृदयकमलजे
एकत्र पत्रे प्राच्ये एकतरा म दले मारभ्य परिक्रियादि
श्वासपर्याप्तिना काशो वाति तदुपरि षष्ठी वायुरि
त्यादि एवं प्रागुक्त संख्ये निश्वासपर्याये : आ
काशादि तत्वानि वांति इतराध्ये तु पत्रादार
भ्यावनितो भूमितत्वा १५० दारभ्य पञ्चत्यासादे
वादितत्वक्रमेणाग्राणो वाति यथा उपरिप
त्रांते अपरपक्षेतरेपि पत्रदाने सैव १५०
संख्यासांतर मध्ये पि अवतरं तीसैव १२०।
२०।६०।३० संख्या अवधेपि प्राग्वत् तत्र
त्वे प्राक् पश्चार्द्धेक्ति संख्यासमुखेपि तासैव ३०

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

३६॰ अथ्युत्तरत्रिंशत्प्राङ्गपदीनामेकाघटी अत्र शास्त्रे कथ्यते शुक्लादिशु
क्लपक्षमारभ्य प्रतिपदाद्योस्त्रिसप्तमि षष्ठे दिनेर्हिम गुह्ये ३६॰ प्रत्युषः प्रातः
कालेपंचघटी वीति पुनः पंचघटीरके: एवं अनुक्रमेण गत्वा रात्र तदनु चतु
26 र्थ्यादि त्रिदिनेः रविः प्रास्तावतिकाले वाति एवं कृष्णपक्षे प्रतिपदादित्रिदिने
द्वे द्वे पत्रे इन्नेंदू वह्नत इत्तयोः पंचपूपंचे पूतिच योनाकी १० गुर्वे
द्धरोत्त्पा ऽ सुरघनतला ३६॰ सुर्घटीकथ्यते च शुक्लादित्रित्रिघसे
र्हिमगुरघरविः प्रत्युषश्चोत्प्रवलः श्रेयः स्यादेकनाड्यां यदिवहतिशशि
रवी पंचपंचसंक्रांतिः स्यात् ४ ३
घर्कः पुनश्चतुर्थ्यादाविंदु एवंक्रमेण वातः एव सुत्तोऽशुस्वस्वदिने शशाशि
रव्यादिश्चोत्प्रत्युषः प्रातःकालेप्रवर्त्तस्तदाश्रेयः स्यात्कल्पांतं स्यात्यदिरा

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

वायव्येतु गमनाय उदीच्येतु कंपयितुं कयांकर्त्तुं ईशान्येतु नृपास्पदाय राजपदप्राप्त
येचेतो यावदितिसंबंध: पत्रद्वयांतरे चरेतु प्राणेपरस्मिन्मुदे निरतिशयपरमानंदा
यचेत: स्यात् ४१ अथपद्मादितत्ववर्णनफलमाह धरामध्यंबु आप: शनै: शुभंफलंफ
लंत: प्रयच्छत: शनैर्हुतनकालेपुंस: शुभमित्यर्थ: महस्तेजो रक्तं विमिश्रितं शुभाशुभरू
पंफलंफलेत वायवाकाशौतु दु:खदे दु:खप्रयच्छत: ४२ इति स्वरशास्त्रार्थज्ञा

धरांबुनी शुभं महो विमिश्रितं फलं फलेत् मरुन्नभश्च दु:खदे
मते स्वरार्थवेदिभि: ४२

त्यभिर्धृतं राचार्यै: संमतं अथहृत्कमलपत्रेषु रविचंद्रवहनकथनपूर्वं
कधारणवायुसंचारे घंटादिज्ञानमाह इमेंदुप्रत्येकं द्वे द्वे हृत्कमलपत्रे प्रति
व्याप्यवर्त्तत: नयो: पत्रयोश्चंद्र सूर्यौवर्त्तेते पंचघटीभवंतिनाडीगु
र्वक्षरोत्पादशगुर्वक्षरोच्चारणैरेकोऽसु: प्राणेकालरूपोभवतिननलासु:

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

स्पष्टदेशे अथ हन्नाडीस्थे दूते पृष्ठ रि स्थिते पृष्टः प्राप्तिः स्यात् सूर्ये सूर्यनाड्यां व
हन्त्यां दूतो विषमाक्षराणि एक त्रि पंचादीनि चेद्ब्रूते शशिनि चेडुनाड्यां तु समानि
चेद्ब्रूते तदा ध्रुवं निश्चितं असौ पृष्टा जेता भवेत् अन्यथा पराजय इह शास्त्रे
पुरःस्थो दूतो वामग इव ज्ञेयः पृष्ठस्थितस्तु दक्षस्थ इव ज्ञेयः ४४ अथ प्रश्ने
प्रश्ने चंद्रवहे तु वामगा नरेणोक्तो जयो निश्चितं सूर्ये दक्षिणगतेन कथु
विजयी अन्यस्य दूते प्राप्तिः सूर्ये चेद्विषमाक्षराणि शशिनि ब्रूते समा
नि ध्रुवं जैतासौ पुरतोपि वामग इह स्यात्पृष्ठगो दक्षिणः ४५
अपरं विशेषमाह पृष्टव्यस्य निःश्वासादानकाले च पृष्टा प्रश्नं पृच्छे
त्तदा जयः निर्यातीति बहिर्भवति अत्र निश्वासवायो भंगः स्यात् तदे
तत्स्वरूपं स्वरयोगांतरेभ्यः किं च पुत्रादेः पदार्थस्यैव लाभ उक्तं कथ्य

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

कस्यां चां प्रांसो यो नाड्यां शीरवी वहति तत्त्वं पंच घस्रे दिन पंचकं वहेत् तदा मृत्युं विजानी
यात् ॥ अथ रव्यादिवहनाड्यां रणे जयमाह ॥ अर्के सूर्यनाड्यां अग्नितत्त्व चेत् वहेत् तदा
युद्धारंभे एकोपि हरेर्विष्णोः सिंहस्य वा हे लयाय द्ध हन्ति सैन्यं किं चित्रं अन्यप
क्षे अन्यनाड्यां वाहे द्दी नायापक्षे रिपून् निक्षिप्य कर्त्ता स्वपक्ष नां तु वामपक्षे वहेत्

अर्केग्नितत्त्ववहने हरिरेलयाय यद्वेकोपि हंति सुबहून् किमि वात्र चित्रं अन्ये
रिपून् स्वपक्षनाम्नि वाहे पक्षे निक्षिप्य विक्षिपति लक्ष्मीम् अरीन् रक्षगेन ४४

डीपक्षे व त्वास्य ड्गे तत्स्थ ड्गमात्रे ड्गकालेन लक्ष संख्यान् परीन् विक्षिपति
नाशयति ४५ अथ सूर्यनाडीवहने पृथक् विशेषमाह ॥ चंद्रनाड्यां वामनाड्यां वा
मध्यदेशगतेन नरेड्ग प्रश्नो निश्चितं जयो भवेत् पृष्टः सूर्ये वहति दक्षगतेन द
क्षिणप्रदेशस्थितेन पुंसा प्रश्नोक्त तेक्ष्य पृष्ट विजयी के घेन च पृष्टः विजयो भवेत् ४६

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

रितत्त्वं चेत् भवेत् नरस्य पुंसस्तु द्युमणिः सूर्यनाडी लक्ष्मीकान्तपक्ष्मानुरागि
तत्त्ववहस्तत्रैतस्मिन्काले रेतसु क्रियमाणेपि सा नारी मदनवारां निऊरं काम
जलपूरं स्रवति कथमित्याहाथोतिचेत्तिसा शिखिनवनीतारसंकीवद्रुहो नवनीत
पिंडधारको कुते यथा द्रवत्वं इत्यमुना प्रकारेण मा विनाञ्चिंता स्यात्तदा स्रवतीति॥
वहति शशिनि वामे दंगना या नरस्य द्युमणिमनुकक्ष्मानुस्तत्र कालेरतेषु
स्रवति मदनवारां निऊरं सा च पुंसा यदि शिखिनवनीता सक्तिवज्रा विनास्यात् ४८
सुषुम्णायां निजवहदु/धारश्मिनाड्या चंद्रं चेद्वहनगतं पिवेत्तदानीं ग्रामं
न्योर्वशयति नाभियं च कांतं चंद्रे द्युमणिवहमुकुः पिवंती ४९
अथ वशीकरणमाह शयनीये भर्तृसंनिधौ सुषुम्णायां नार्याः वहनगतं चंद्रं
वह वामनाडीगतिश्वासं संचेत् स्ववह दक्षनाड्यां पिवेत्तदानीं सेवकतेतांना
रीग्रामस्त्योस्तस्या मरणं यावत् वशयति वशीकरोति इयं नारी च कांतवश

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

मित्याह वाहस्थेदूते पक्षके नादस्थे वहन्नाडीप्रदेशस्थेपृच्छमिति सिद्धिःस्यात् ४६
अथ सूर्यचंद्रनाडीवहने कर्त्तव्यकर्माण्याह चांद्रे चंद्र संवाचिनि वामनाडीवहनेन
परस्परांशो विलोकनं गेहप्रवेशः उत्सवप्रवेशः स्तवपट्टाभिषेको नृपाणामेतत्कर्म मैत्र्या
दिकं यत्कर्म शुभं तद्भवेत् सौरे तु सूर्यनाड्याः दक्षायां वहनेतु भजनस्पर्शं वधूरति
पक्षभ्यासांतर्गमे चेत् जयः स्यात् द्यूते नियोगे तु सर्वं तदेन तल्लाभः पु
त्रार्थं वाहस्थ दूतेपृच्छत्युक्तः सत्पंगेस्यादसिद्धिः ४८ चांद्रे वहे नृपतिलो
कनगेहप्रवेशपट्टाभिषेककृत्य कर्म भवेच्छुभं यत् सौरे तु भजनवधूरतिभुक्तियु
द्धमुख्यम वेदरुष्ट भकर्म फलाय सम्यक् ४७
भुक्ति भोजनं युद्धमेतदादिकर्म शुभं यत्कर्म तदिह फलप्रदं भवेत्संत्यामीति वु
द्ध्यनुकूलनं ४७ इति स्वरवलकथनं ॥ अथ रतिविवक्षुस्तत्समुख्यस्त्री दृग्द्रा
वणामाह ॥ अंगनायाः नाड्योः शशिनि वहतीच द्रनाडीवहनकाले वाष्पेतरवा

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

पश्च दक्षसभागकु: पश्चाच्चिगंता भूवलादि स्वराक्रांता एतेन लाभ्यादय अन्येतेषां
च कालवाराद्य प्रहर होरादीनावलाभ्यादय लेवलेः स ह्यये ध्रुतं क्रीडा विशेष
भावधून्र कुर्वन वकु धनंजय त्वंव एवश ब्दोच निश्चयार्थ इतीधूतविधिः अथ
मधुन्धार लग्नादिनाजयसाधनानौषधान्याह अस्येमुदे विनालजटीतालव्हाम्

आस्येतालज्ज टायकेत क दलं शीर्षे घरवाजूरके मूले करस्य इबु लंगेन्लसध
तैर्भुक्तौ रजीर्णस्यते: केसायुतर मल्लिकानीरसनै: पुष्पाके प्राप्ता धत्ताज
ध्यावासह तंदुलावुभिरध्यो पाठाजटापीदशी ५२

लंधं तंशरघातवार लग्नि न्यप्रयेण संबंध: अथ पशरवारले अथवधानरंवो तकी
दलके तकीपत्रशीर्वे भूर्ग धू तनुवत अथा न्यत्र खवाजूर केव्ह हत्खवाजूरसं
वंधिनीमले धुंकरणे कोर्ड निहिते इष्ट: शरेन लग्नेन शरीर इतिविशेष: स
घते चं लसाहिते भुक्तौ रजीर्णस्य भुक्तमात्रेरि त्यर्थ: ते: प्राप्युक्तो: तालमूलके

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

यन्ति किंकुर्वाणा स्वचंद्रेण वहद्वामनाड्या मन्तु प्युम शिवहं सौरं वहद्दक्षनाडी
मुहुर्वारंवारं पिवंती आदद्दाना ४९ आह नं सुरतं मदनयुद्धं कामसंगरं कवि
रे पूर्वाचार्यास्तन्मदनयुद्धं सुधी बुद्धिमान् रणइव संग्रामे यथा अत्र सुरते च
यदि प्रोक्तं वलमाददत् आह मैथुनं सुरतमुपैति नतदा सु विरला स्वरवलाच

त्रोह नं मदनयुद्धं चिरे तत्सुधीर रा इवान्वयवलं प्रोक्तमाददत् उपैति
मैथुनं द्रावयेत्तद्वलो सुविरला ५० स्वरच्छाया निलार्केंदुयोगिनी राहु
अवलैः अन्ये अच्युतनमावच्युत्न्दजयन्त्ये वधनं वहु ५१

सुरतमुखातिशयन विवशीकृता मवलां द्रावयेत् पूर्वमिति शेषः इति रतिविधिः
अथ युक्तविषये स्वरवलमाह स्वरः सौरादिः छायावामदक्षादिः अनिलो
अनुकूलोदिः अर्कः दिग्वलनकर्ता इंदुश्वेताहकौ योगिनी प्राच्यादिदिक्स्था

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

हृदेवी पाटला प्रसिद्धै वन जटा एतावामोषधीनां मध्ये कानि तन्मध्ये एका पिजटा भुजेवा हे धमला च्यास मुखेव वाध्यताम इति विवाध्यता रवादिता वारणे संग्रामे दारुणे शरसौघं वारयेत् किं यत्कालं भवेदत आवादीति यावत्पर्यंते उदरे न जीर्यति भुक्तिपक्षे चैवं तद्धारणपक्षे तु यावद्धारणं शस्त्रवाभुजास्यमर्दनं भुक्ता तज्जटैका पिवारयेत् रणे दारुण शस्त्रौघं यावज्जीर्यति नोदरे ५४ स्वर्णमासिंहीका किं न्यालिंहि चपष्टसतज्जटः पूतस्य पारदः सिक्थमुद्रो जयदः प्रास्यगः ५५

स्वर्णमासस्वर्णवत् पीतवर्णया सिंहीनाम्नी काकिनी कपर्दकं नस्मितं सिंहीजटा कटकारिका तन्मूलरसे धृष्टः सिंहीजटामर्दितः पारदरसो तस्या मध्यस्थः सिक्थेन मदनेन मुद्रितः आस्यगो मुखस्थो जयदः ५५

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

नकीपत्रखार्जूरमले. सघतैः खादिनमात्रैः सद्भिर्द्धदे ग्रारक्षोशरः शरीरेन
लगेत् केसारी हिंस्तारी प्रसिद्धा लताननस्पुउत्तरदिक्स्थिपत्नाम्रल्लिकाम्रल
निरक्षाने : शमाकुपोष्यपुष्पार्कपोगे यहीना च्लताशरीरे नंदुलानुमिर्ज
ग्धारखादिना वाशर बारडगजस्यात् अथपाटाजटापि पाटो प्रसिद्धातम्र
लमपि ईदृशीशरखार डगटरस्यादित्यर्थः ५२ ॥ पुंकोलः प्रसिद्धः लक्ष्मणा
पुंकोलक्ष्मणा पुंखासपीक्षीरिखिचल्लिका विष्णुक्रान्ताकाकजंघा
नीलीदेवीचवाटला ५३
पुरुषाकारेमलोमध्येविशेषः पुंखाशर पुंखासपीक्षीसर्पनेत्राक्रांतिपुष्पाम
छेद्गीतिलीकैप्रसिद्धा शिरिविचल्लिका मयूरशिखा विष्णुक्रांता नीलपुष्पाप्र
सिद्धा काकजंघा तदाकारानीलीग्रोपधिविशेषोवस्त्ररंजकः प्रसिद्धः देवीस

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

तुरस्राङ्गीन्यर्थः तानि उपर्युपरि च त्रीणि एकस्य चतुरस्रस्य लघूप
रि मध्ये दन्त्या लिखेत् तदुपरि च तनोष्ठिकमन्यदेवं लिखेदित्यर्थः
तेन मध्यस्य चतुरस्रं कोष्ठसंज्ञं तेषु चान्येष्वपि चतुरस्रेषु ऐशा
दिशो राशग्न्यामग्निभात्कृत्तिकानक्षत्रमारभ्य वा एषां चतुरस्रा
दारभ्य त्रिष्वपि ऐशान्यामन्त विंशति कोष्ठिकं गसिरोत्तारे नि लि
खल्लिखेदिति शिष्यानेनं चडो लोट प्रं नरा मध्यवर्तिनश्च
तुरस्रात् शिवभूमाधर्ज्ञोदारभ्य श्रीनैग्मानेरेण्डे प्राच्यां दिशि
चतुरस्रत्रय प्रागेवं मध्यस्थाने बहिर्लिखेत् संरौति पार्श्वे भाग्नेयपा
वहिः वाह्यचतुरस्रादपि वहिः प्राच्यमिनि लिखेत् इत्यमुनैव प्रकारे
णाग्नेयात्कोणादारभ्यापिच्यतो मध्यानक्षत्राद्यमदिशि दक्षिणस्यास्

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

॥ अथ वादजयदास्यौषधीमाह ॥ चक्रमर्द्दकै चकोंड इति भाषाप्रसिद्धा गोजि
ह्वा गोभी शिखिचूडा मयूरशिखा एतज्जटासु मध्ये एकैका जटा सुष्याके
पुष्यार्के योगे ग्राह्या नाम ऽ८ हौना ऽग्रास्य गाम ऽईंगवा वादजयदा इति विज
योऽपि प्रकारः ॥ समाप्तम् ॥ ॥ अथ पाथिस्थापि नो जेयपराजयो विवि
चक्रमर्दक गो जिह्वा शिखिचूडा जटा स्वापि एकैका वादजयदा पुष्यार्को
न्नास्य मर्द्ध गा पृष्ठ भाग स्माकि प्रलिखेद्दूप र्थुपरिच श्रीकृपेश दिश पारि
न्या द्वा स्याओं मिलितैर्ति तराझि वमनो प्येहूंच साप्पेव चरेत् ॥ आग्नेया
दिति चित्पृत्रायमादिशि त्पसपन्व चरेत् ॥ सहकं भैवाद्धा सर्वतोऽन्वयोः खप
१२ व हि दं ८ मध्यमे तम्बदं ८ ॥ ५८
॥ अथ जोटचक्रमाह ॥ भवत्कैर्नचतुःसंख्या लक्ष्य तैतनथ्रश्मस्त्रापि च

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

णां स्युर्निर्गच्छतया स्थिरदिवलत्वात् सप्तकेषु प्रश्विनीपुष्य स्वात्यभिजिदादि
षु चतुर्षु यन्त्वष्टस्वष्टसु ने प्राग्द्रा हस्त पूर्वाषाढोत्तरा भाद्रपदा इति चत्वारि
भानि मध्ये कोष्ट स्यस्तं भचतुष्टयं संलग्नसंज्ञानि स्यु: ५८ इदं यत्र वेध्ने

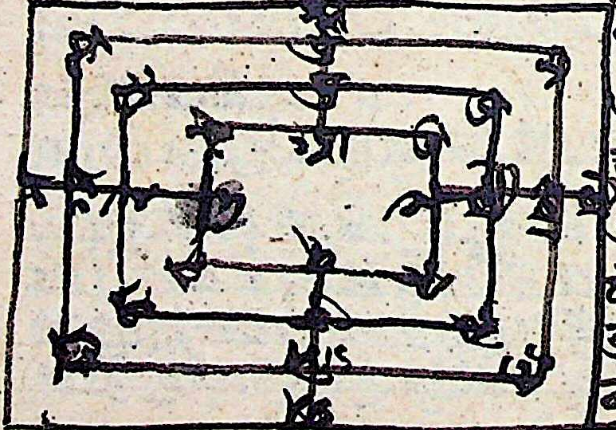

के कृत्तिकादि भलेखन मुक्तं तदुपलक्षणं कृत्तिका
उपलक्षणमेव कृत्तिकादो प्रथमं दुर्गभमे
व वैरिभं वा ग्रह चक्र मुडु स्थमालिखेत्तु च
तुरस्रवर कोष्ठ मध्यम: स्यात् ५९
दौ लेख्ये प्रथमं प्रथमस्थाने दुर्गभं पूर्वोक्तावकह
डचक्रात् ज्ञातव्यं यथात्र पुंजस्य उत्तराफाल्गु
नीतत्र तत् दुर्गभं ईशानकोणे लेख्यं प्रन्यानि पूर्वा

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

स्म ७ विशाखां बहिर्न्यस्य लिख मैत्रादनुराधात् वासवतोऽधनिष्ठा माघ्वस
न्ययोर्नैर्ऋत्यवायव्ययोः कोणयोः प्राग्वल्लिखेदिति संबंधः एवं दिवि दि
ग्वासवचतुष्कत्रयेणरव य १२ द्वादश भागेनि बहिश्चतुरस्रे लिखितानि स्युः
एवं कोष्ट चक्रे साभिजिति महाविंशति भानि लिखितानि स्युः ॥५७॥ कों
कोणभानि प्रवेशे स्युर्द्वादशान्यानि निर्गमे पश्चंपश्चंसमकेषु मध्येस्त
मचतुष्टयं ५८

एवं दृशान्याय्याः नक्षत्र लिखितानि पानि कृत्तिकामघाऽनुराधाधनि
ष्ठाकीर्तिली ली ची लि भानि द्वादश कोण भानि तानि यस्यापणं कोणप्रवेशे
भवंति प्रविशंत्या लिखितत्वात् अन्यानि आर्द्रा हस्त पूर्वाषाढोत्तराभा
द्रपदादीनि चत्वारि चत्वारि प्राच्यादिदिक्स्थानि षोडश भानि निर्गमे गृह

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

स्यैव भंगो॥ अनंतरोक्त ग्रहसंस्थानव्यत्यासे तु ग्रहवशाद्यान दुर्गभंगोपि प्रावे
ष्टकस्य प्राचिनो भंगमुद्दु वेत् अत्र मिथ्या किंचिन्नज्ञेयं प्रकारे मध्यचतुरस्र
गतनक्षत्रेषु प्रांत: दुर्गमध्ये गतभेषु च चेत् क्रूरग्रहा: स्यु: बहिश्च बाह्यच
तुरस्रगतेषु चेत् सौम्यग्रहास्तदा कष्टान्स्यात् कष्टाद् दुर्गभंग: स्यात् ॥६६॥
क्रूरा: प्रांतर्बाह्यगा: सौम्यखेटा: दुर्गे भंगो वेष्टके वैपरीत्ये क्रूरा मध्ये
वप्रगा: सौम्यखेटा भेदो भंगस्तत्र युद्धं विनापि ६७ व्यत्यासे त्वावेष्टक
स्यैव भंगो दुर्गे भंगो न युद्धं विनात्र मिथ्या प्राकारांत: क्रूरखेटा वहिश्चेत्
सौम्या: कष्टाद् दुर्गभंगस्तदा नो ६८ वप्रे बाह्ये क्रूरखेटाश्च मध्ये सौम्या:
खंडि: स्यान्न दुर्गस्य भंग: वप्रे सौम्यो अंतरा बाह्यतेष्वक्रूरा भंग: सैन्ययो:
बाह्ये प्राकारे क्रूरखेटा: क्रूरग्रहाश्चेत्स्यु: मध्ये प्राकारे तु सौम्यास्तदा
दुर्गे खंडिमात्रं स्यान्नतु दुर्गभंग: अथ चेद् दुर्गमध्ये चतुरस्रे सौम्यग्रहा अंत

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

खत् वैरिभं वा तत्तद्दुर्गाधिप तेवा अथ वकहडचक्रोक्त्यं तदा ईशान्यकोणे
लेख्यमादिभूतं नदेशाणि भानि उत्तरीत्या तत्र तन्नलिखेत् तेषु च तेषु च
ग्रहचक्रे सूर्यचंद्रादि नव ग्रहान् उडु स्थान लक्षणगतया लिखेत् स: ग्रह: स्व
स्व भुज्यमानो तत्र नक्षत्रे स्थाप्यं चेत्यर्थ: अथ कोटचक्रे मध्यमं चतुरस्रं चरं दुर्ग:
प्राकार स्थानीयं भवेत् ॥५९॥ कोणभागे तु नेशोस्पु: द्वादशगम्यानि निर्गमे च ष्ट
ष्टं सप्तकेषु मध्ये स्तंभचतुष्टयं ॥५९॥ अथ क्रूरसौम्यादि ग्रहवशस्थित्या दुर्ग
२८ भंगस्थादिकमाह ॥ क्रूरा: सौरीमंदुरसूर्यशनि भौमा: तद्युक्तबुधश्च पालेचंद
न: कोट मध्यस्थं भेषु स्यु: सौम्यखेटा: पूर्वोक्तातिरिक्ता: ते चेद्बाह्यगा:
वहिश्चतुरस्रस्थ भेषु स्युस्तदा तत्र दुर्गभंगो ज्ञेय: वैपरीत्या चेत्सौम्या
मध्ये क्रूरास्तु वहिस्तदा वेष्टके दुर्गो वैरके यायि सैन्यभंग: क्रूराश्च दु
र्गमध्ये सौम्यग्रहास्तु वप्रगा: प्राकाररेखास्थ भेषु स्यु: तदा तत्र दुर्गभेद:
दुर्गमध्यगतानां परस्पर विरोध: युद्धं विनापि दुर्गभंग: ॥ कियासेत्वविष्टके

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

34

स्वचसंधिः प्रीतिर्वीच्यो वक्तव्यः ॥ अथान्यदाह ॥ ज्ञो बुधः आरो भौमः शनैश्चेत्स्वं न
नक्षत्रगतोऽस्त्रः प्रवेशाको दुर्गमे पुमध्ये कोप्यवि ह्लास्यात् चंद्रस्तु राहुकालानलचक्रे
या निर्जीवपक्षगत नक्षत्राणि तेषां मध्ये कस्मिंश्चित्स्यात् प्रवेशे कोपानलजे वा स्यात् तदा
दुर्गं रुंध्यात् इति भूमिमेऽरासंबंधः ८४ रुध्यपाद इति यायी स्वसैन्येनारि दुर्गं निरु
ध्यादिष्टयेत् ॥ अकुलो चेच्च दुर्गं रुंध्यात् इतिसंबंधः ॥ अकुलो वक्ष्य मरस्मीरोहिणी

रुंध्यात् दुर्गं चाकुलो चैव यद्युद्धं अत्यासेनांऽत्तः स्वयसेन्यं विदध्यात् दिक्षिज्या
रौ काव्यवक्रस्य सोम्यो दुर्गे भंगं निर्दिशंति क्रमेऽग ८५

पुनर्वसुश्लेषा पूर्वा फाल्गुनी हस्तस्वात्यनुराधोत्तराषाढ धनिष्ठोत्तराभाद्रपदा
रेवती संज्ञानि १२ भानि प्रतिपत्तृतीया पंचमी सप्तमी नवम्येकादशी त्रयोदशी
पंचदश्येताः तिथयः रविसोमगुरुशनिवासराः ४ इति प्रसिद्ध कुलो चे
च विद्यमाने ऽरिदुर्गं रुंध्यात् तदा तद्दुर्गः ॥ अथ अत्यासेसति यंनस्यस्व स्थायिनः

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

रादुर्गमध्येवाचतस्थक्रूरास्तदाद्वयोः स्थायियायिसैन्ययोर्भंगएवस्याद्द्व-
वप्रेक्रूरग्रहाः बाह्यदेशे दुर्गस्यमध्येसौम्यग्रहाश्चेत्तदातुल्यसमंयुद्धंद्वयोः
घोरंसैन्ययोर्भवति अन्यच्चप्रतिदिनंवादुर्गेखंडिपतेत् अथचेद्वप्रेप्राकार
बाह्येवहिर्देशे अंतः दुर्गमध्येचयदिक्रूरसौम्याः मिलिताः ग्रहाः स्युस्तदा
वप्रेक्रूराबाह्यमध्येतुसौम्यास्तत्तुल्यंयुद्धंखंडिपातोन्यच्च वप्रेबाह्ये
तुयदिक्रूरसौम्याघोरंयुद्धंस्याद्द्वयोर्भंगएव द्वयोः तुल्याबाह्येतस्यचेत्
क्रूरसौम्याः संधिर्वाच्योयायिदुर्गेशयोस्तुद्वारेस्तंभच्छेदप्रवेशोपिवाचेत्क्रू
क्रोजीवत्पक्षगः स्यात्प्रवेशो ६८
घोरेरौद्रेयुद्धेद्वयोरपिसैन्ययोर्भंगएवप्रकारेण स्यात् द्वयोः तुल्याः समाः क्रू
राः क्रूरग्रहाः सौम्यग्रहाश्चबाह्येदेशेअंतस्थमध्यदेशेस्युः तदातुयायिनोदुर्गेश

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

क्षेत्रस्यान्तदा निष्ठितं तत्र च यस्यां दिशि खंडिं कुर्यात् वप्रस्यापि क्रूरो वक्रो तदा
तदुर्गमध्यं हंति मध्येदुर्गमध्ये प्रवेशर्क्षे चेद्वक्री क्रूर स्तदा वा चेत्स्वसैन्यं हंति
६७ दुर्गस्य तदीशो दुर्गेश स्तस्य च ये भेनयोर रेशान्यादौ लिखनेन अमुनाप्र
निर्गन्यक्षे वास्यगे वक्रित श्चेत्क्रूरः खंडिं निष्ठितं तत्र कुर्यात् वप्रस्यो
त हंति मध्ये प्रवेशर्क्षे वक्री चेत्क्रूरो वास्यस्य सैन्यं ६८ दुर्गेन तदीश भज
योरिति कोटयो सुभंगं विचार्य्य दिशि तत्र लग्न तु वास्या: ग्राभ्यंतरा
बलप भोष्यित चक्र दोषे सेनान्यमन्य मुपि दिश प दिशोव्यवंतु ६८
कारेणोत्पन्ने कोट चक्रयोरिति प्रागुक्त प्रकारेण भंगं विचार्य्य यस्यां दिशि
भंगसंभाव जातस्यां दिशि वास्या: यायिनो दुर्गे लग्नं तु तत्र लग्नात् दुर्गं स्क
तु ग्राभ्यंतरा दुर्गाधिपास्तु बलपो य: सेनाधिप स्तस्य यद्द्वंतत उपसैनो य:

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

सैन्यस्याधिनाशहेतुर्दं विद्ध्यात् यत्यासम्भैव बुधभौमौ सं भर्क्षे न स्यातां न स्तम्
वेशर्क्षे किंतु पृष्ठभागे वा स्यातिविशोरवाऽभिजित् तु श्रवणाभिजितो भरऽणीति गर्भर्क्षे चंद्रो
पि न तपक्षगो न जीवपृष्ठगः न च प्रवेशार्क्षे किंतु स्थि गर्भर्क्षे कुत्र गृह्ये गच्छतदास्थः
सौम्यः वक्रो बुधः ए तेषु क्रमेणाऽस्तु तदा नास्ति न दुर्गे भंगः शीघ्रं दिशेति ३४ यत्र प्रा
च्यादिदुर्गे रेखा स्थले क्रूरग्रहस्तोमक्रूरेणाऽयुक्तः शशी चंद्रो वा न च दुर्गे रेखांडि:

यत्र क्रूर स्तेन युक्तः शशी वा रेखांडि स्तत्रैतत्पश्चेच्च प्रवेशः क्रूराः स्त
भर्क्षे यदा न स्तदानीं दुर्गं त्यक्त्वा याति दुर्गाधिनाथः ३५

पतेत् एतस्य क्रूर ग्रहस्य मार्गे वाघ सैन्यप्रवेशो दुर्गे स्यात् यदा क्रूरग्र
भन हास्तम्भर्क्षे न क्षत्रे ग्रं न मध्ये स्युस्तदानीं दुर्गाधिनाथो ग्रह वधात् दुर्गं
त्यक्त्वा याति ततः पलायनं इत्यर्थः ३५ निर्गमक्षइति निर्गति न
क्षत्रादि दिक् स्थिता तेषां मध्ये वा यत्र न स्थित वक्रौ तः क्रूरग्रह

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

३५ 36

अ	क	हो	म	अ	उ	उ	ओ	आ
आ	व	अ	व	क	ए	ड	ऊ	म
अ	ल	ल	ट	ग	[illegible]	[illegible]	म	ऋ
ई	चे	मे	ओ	अ	औ	लि	ट	उ
ऊ	द	मी	हि	ह	[illegible]	अं	द	ऋ
ए	म	ऊं	अः	ज	औ	तु	र	चि
श	ग	ऐ	ज	ध	ढ	[illegible]	न	खा
ध	ह	ख	ज	भ	ब	न	ह	वि
इ	अ	ऋ	उ	ष	त	ज्ये	अ	इ

कोष्टेस्तोय १६ स्वरान्योऽ शाकारादीन्स्वरान्नवालि
खेत्तिसंवेध्यः वसु डुतः कत्तिकान क्षत्राद्यार्दूम्
मानिमक्षत्राणि इह च कोष्ट गालोषु प्राच्यादिदिश्वो
क्तिषु कोडगकोष्ट वर्जे लिख अंतराडिषु प्राग्गा
दिदिक्षु पांच्याली चतुष्के नारी २० विंशति वर्गा
न्यूवीक्तान वक हडा दीन्नग सदचलन्यातान्
लिखे अस्मात्प्राग्युक्तादानी चतुष्ट यर हां तराम्
ध्येप्राग्यादिदिगालीचतुष्के एव कोडग कोष्ट वर्जे
द्वादशकोष्टेवृषादिद्वादशराशीन् प्राग्दक्षिणेपन सा
लिखन तः खेटाः ग्रहा स्तेषां अकारा द्याः पंचावस्त
स्वव्यनोपवाराः रविभोमौ इदुबुधौ गुरुः अक्र
तनैः स ह मंदादिकादीः पंचतिथि मेध्यस्तोवारोऽष्ट

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

३६

कोटचक्र दोषस्तस्मिन् जानेन्पसेनाग्निघ्निप्रमपतिम्पनामपूर्वकं कृत्वा दिशोपि
दुर्गा जा प्रवंतु प्रवंतु रक्षंतु एतदुक्तंभवति न देतङ्घोको प्रकारेणयापि
रिपायिनाशुभावपिजानयः ॥ ५८ ॥ इति कोटचक्रं अथ सर्वतोभद्रचक्रमाह
पूर्वाग्राश्च रेखीः कृदीची रुदन्मुखीः श्लालौ लेख्याः नयनय गुणिताः दश दश सं
पूर्वोदीचीर्लिखालीनेय १० नय १० गणिताः कंद ८१ कोष्ठेषुषो
शत्कायैस्तोय: १६ स्वरान्व स्युड़ुत इत्यादि गालीषु भान्यंतरानुना
री २० वर्गान्पुरो क्वान वकहड मुखानंतरास्मात् बादीन् खेटान्
सर्वंघिवारे: सह लिखचतिथीभध्यतो नंदिकादीः ॥ ५८ ॥
ख्याकाः लिखेति संबंधः एवं प्रागुदीचीनां दश दश रेखानां लेखनादुसंने
९ कंदकोष्ठसएकाशीतिकोष्ठेषु ऐशादीशानकोणादारभ्य कर्तुः कोण

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

आइई इति स्वरान् विध्येत् पूर्णां तिथिमपि लिखितां स्वरान् विध्येत् स च वेधः क्रूरजः
क्रूरग्रहकृतो न शुभः शुभकारी न स्यात् किंतु अनिष्टः शुभग्रहकृतः सुवेधः शुभ
दः यस्मिन्दिवसे वरुणधिष्ण्यं च पौष्णं यदा वेधमुपैति नूनं क्रूरैः शुभैः सम्मिलितैस्त
दानीं पूर्णास्तमायांति वदंति गर्गाः क्रूरग्रहाः रविशौरीराहुकेतुभौमक्रूरयुतबुधश
प्रथमान्युगस्य खेटो विध्येत् क्रोशस्थितानं च शत्रुरः तिथिमपि पूर्णां न शुभः
क्रूरजवेधः शुभः शुभजः ७१ वक्री दक्षं कण्ठं गत्वा प्रवामं शीघ्रो विध्येद्दी
क्षतेषु समस्तु ॥ नित्यं वक्रौ राहुकेतू इनेंदू नित्यं शीघ्रौ दृग्व्यधो तुल्यरूपौ ७२
निराहुकेतु न वक्रदृष्ट्यौ सौम्यौ शुभौ ७० अथार्द्धनक्षत्रीयादिवेधमाह वक्री वक्र
गतिः ग्रहः वक्रगतित्वं च सूर्यैः स्वस्थानात् पंचमे षष्ठे स्थाने वा स्थिते स्यात् शुभो
शुभो वा कर्णगत्या कोणगत्या दक्षं स्वपश्चाद्भागं विध्येत् शीघ्रगतिः ग्रहः वामं वे १

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

प्राग्यादिदिग्मध्यगतकोष्ठचतुष्कोष्ठेचलिखएवमेकाशीत्यापिकोष्ठकानिवर्ज्ये
पूर्वादिदिक्स्थु स्तत्रचनक्षत्रगतानुग्रहान्विलिखेदज्ञानार्थं ६९ ॥ प्रथमचक्रेवेधफ
लमाह [illegible] रौद्रं प्राग्ज्ञं तदादीनियानिमध्यमानि यांग्रो हस्तपूर्वा
षाढोत्तराभाद्रपदारव्यानितेषांचचतुष्कं तस्यवेधतः क्रमशः क्रमेणषडुः श्रुत्र
रौद्रादिमध्यमभचतुष्कवेधतो वेधमादिशेत् क्रमशः घङछांपणठाध
फठां रुजधामितिसर्वतोभद्रं ॥ ७० ॥
घाङांगवर्गांनां तथा ठङगांध्व ठकाऊजधां द्वादशावर्गोनां वेधमादिशेत्काय
येतस्वरश्चास्त्रविनहवर्गावेधे रातदादीनमस्तुवेधुः स्यात् ॥ इत्यमुनाप्रकारेणास
र्वतोभद्रवेधकतज्ञेयं ७० प्रथमंभमभिन्नितीतस्यांग्रं भरणी एतस्मिन्भेस्थितो
यः खेटो ग्रहः भरणीचतुर्थचरणास्थितिग्रंथांतरे ॥ सकोणगस्थितानचतुःसाग्र

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

तस्मिन्नृक्षे सौपीयुक्ते नेजात्माभिषेकयोः जातिः क्षात्रित्वादिः तद्रूपं अथवा हृड चक्रं जन्मवक्र हृड
चक्रं जन्मवयद्वा जाभिषेककालीनं नामभे तेषु विद्धेषु न तत्संबंधिनां देशजातिराज्यानां भयं
निर्दिशेत् ॥ इति सर्वतोभद्रचक्रं ॥ अथ अकडमचक्रशोधनमाह ॥ साध्यस्य संबंधिग्रामस्य दारा
दासीशिष्यादेर्नाम वर्णसंबंधिनोंकाः साध्यं तेनैव अकडवर्णेन चत्वारो वर्गाः एकाद
शो राकादशाक्षराः एतत्संबंधिनो वर्गास्ते अकडवादयस्तत्संबंधिनश्चांकाः तदनुदनगाः
साध्यांकाः अकडवादयस्तत्तनुनगाम् मानुनगादाक्षाः रुरु मनन रायन भव
गाः साधकरूपग्राध्यकशोधनोदापूं ॥७७॥

सु।ध।भा४ नु० नि० नृगा३ एते एकादशांकाः साध्यांकाः साध्यनामाक्षरसंबंधिन एकीकृता
दासा ८ अष्टभक्ता सतो यो दित्त्यैकांक साधकनामाक्षरांकसंख्यावशिष्ट भागावशिष्टांकाद्
न्तस्तदा साध्यस्य साधककृतग्रहदः अधिकेतु गच्छति साध्य एव साधकाणामिति भा।
व: साधकांकास्तु तत्रैव वर्गास्त एव तदंकास्तु रुरु मभन० न० २२ य० न० भ४ व ४ गा
३।एते एकादश अत्रापि साधकनामाक्षरसंबंधिनोंका एकीकृता अष्ट८ भक्ताः साध्यांकशे

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

ऽस्योदक्षिणादिकूस्थिताज्ञेया : नैर्ऋतीगता : प्रतीचीगाज्ञेयावायव्यस्योदीचीगताज्ञेया : ॥७४॥
ऽप्रस्ताशास्रवीक्रोनादिकं नस्याग्स्थिनेरजाद्ये : स्वर वर्णर्क्षतिथिवारप्रभृति : क्रूरव्यधवक्रूरवेध
वद्दुष्टं फलं वाच्यं उदिताशास्या : सत्फलं प्रपश्यत्सत् फला उदिताग्रास्यास्वसत्फलांश्रयिसत्फलाइ
त्यर्थः ॥७५॥ इदं सर्वतोभद्रचक्रे जन्मभे जन्मनक्षत्रे पीडिते क्रूरग्रहविद्धे इत्यर्थः हानिः द्रव्यनाशः
रुग्रोगः कलहः स्त्वमित्राद्ये रेतानि फलानि भवन्ति प्रस्त्वाज्जन्मनक्षत्रान्तये १० दशमर्क्षे पीडितेकर्म

णानीरुक्कलहोऽपिपीडित इदं स्याज्जन्मभे स्यान्तये १० कर्मासिद्धिरथोभिदा चय १६
मिते द्रव्यक्षयः स्याज्जये १८ जौरे २३ देह रुजः शरे २५ सुखहृतौ राज्ञोयदेशगडुनिसु
सेजात्यभिषेकयोरपि भयोस्तन्नद्वयं निर्दिशेत् ॥७६॥

ऽसिद्धिः फलं कर्मचयत्वतुभिन्नं नस्यनाशः ऽप्रयोचय १६ मिते जन्मभात्षोडशसंख्याकभेवि
द्धेभिदास्वेष्टवर्गेणसहभेदः परस्परमस्वास्ताभवेत् जये १८ ऽष्टादशसंख्येनक्षत्रविद्धे द्रव्य
क्षयः स्यात् गौरे २३ त्रयोविंशतिभेविद्धे देहरुजः शरीरेरोगोद्भवः शरे २५ पंचविंशतितमेवि
द्धे सुखहृतिः सुखनाशः ऽप्रथराज्ञोदेशगडुनिऽप्रबकहृडचक्रजं ऽप्रबकहृडचक्रेयद्देशनक्षत्रं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

रास्यात् पंचसु वर्णनक्षत्रस्वरतिथिराशिषु विद्धेषु मनिमरणंभवेत् विध्येद्वेधं कुर्वीऽग्रः ज्ञो
बुधइज्योवृहस्पतिः सितःशुक्र एते विध्यन्तः क्रमात्प्रज्ञावृद्धिः सर्वसुखं सर्वविषयक
सुखं रतिंच बुधाद्याविदध तेकुर्वन्ति इमे बुधगुरुशुक्राः वक्राः सन्तो प्रत्यंतमिष्टाः सौ
म्यत्वात् ७३ क्रूराद्वीऽत्यंतं वक्राः केशानिभौमशनिराहुकेतवः एते वक्रगतो सन्तो ऽतीवदुष्टाः
अत्यंतं मनिष्टफलदा इत्यर्थः ॥ रविर्यस्मिन् राशौ स्यात्तदादिग् लिखितेषु राशिषु स्यात्

क्रूरा वक्रेऽतीवदुष्टा रविः स्याद्यद्राशौ सादिक्सदिश्पाऽस्तमेति प्राच्यां ईशाशा
स्थिताचक्रमोयं सर्वाशासु ज्ञायतां बुद्धिमद्भिः ॥ ७४ ॥ अस्त्याशास्पात्ताद्येः क्रूरव्यधवत्फलं

यथा प्राच्यां वृषमिथुनकर्कटाः लिखितास्तेषां मध्ये चेदेकस्मिन् राशौ तिष्ठेत्तदा साप्राच्या
दिदिक् सादिश्पा दिशि भवं दिश्पं नक्षत्रस्वरवर्णराशितिथिवारादि तेन सह वर्त्तते सदिश्पास्त
मेति नक्षत्राद्ये संक्रान्ता सादिगस्तंगता स्यादित्यर्थः विदिक्षु एस्वराश्नेकाद्यस्मस्तंगा ज्ञेया इत्य
पेक्षायां विदिशां दिक्षु चरानतं मेवमाह प्राच्या इत्यादि ईशाशास्थिताऽग्नेयाशास्थिता इत्यर्थः प्राच्याः
प्राच्यां दिक्स्थिताज्ञेया अयं क्रमः सर्वाशासु सर्वासु विदिक्षु बुद्धिमद्भिर्ज्ञायतां तथाग्नेयास्थिता

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

याउ

स्वाग्निमभागंको ऽगारीत्येविध्येत ॥ शीघ्रगतित्वं च अर्कोद्वितीयस्थानगे समः समगतिसु यहः ऋग्र
स्व संमुखेन ईक्षते ऽतः संमुख एव दृष्टिरूपो वेधः ॥ अथेदानीं नियतवक्रशीघ्रग्रहानाह नित्य
मित्यादि नराहुकेतू नित्यं सर्वकाले वक्रौ ऽप्रतीपगतौ भवतः अतो ऽनयोर्दक्षएव कङ्गा गत्या वेधः रवीन्दू
नित्यं शीघ्रगतौ अतो ऽनयोश्च वामवेधः दृग्यधो दृष्टिवेधः अनुल्परूपो सर्वकाले समानफलप्रदो
वेधनात्पथ्याभवतः ॥ ७२ ॥ उद्वेगाग्नि विनाशं वैराग्यं अर्थनाशो धननाशः रोगो ज्वरादिः मृति मरणं

उद्वेगार्थविनाशरोगमृतिदाविध्यं तराकादयो वक्रेग्रहाति रुडोभ्रमो ऽपि तु रुजो विद्धौ ति
थौ भौ स्वि राशौ ऽपि चूतति ऋपंचसु मृतिर्विध्यनक्षत्रं ईज्यः सितः प्रज्ञां सर्वसुखं रातिं वि
द्धन्ते वक्रा अतीचाहूम्ने ७३

एतानि फलानि एकादयो ग्रहाविध्यं तो ऽददति एक उद्वेगं द्वौ धननाशं त्रयो रोगं चत्वारो
ग्रहाविध्यंतो मरणं प्रयच्छंति विशेषमाह वक्रेति वक्रे मार्गाध्रुव ग्रहे ऽग्रहे ऽगाविध्ये
हान्तिः वसुनाशः उडौ जन्मनक्षत्रे विध्ये मृत्युश्चित्तविक्षेपः अथ च वक्रे स्वरे विध्येनुउव
दौ रोगा भवंति तिथौ जन्मसंबंधिनी वेधे भौमे ऽर्थराशौ जन्मराशौ विद्धौ विचूनति विचूपरंप

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

भसितेभ्यः गुकारकास्युर्भवंति ॥ अथ शकुनमाह दूतेति दूतः पृष्टा आतुरो रुग्नः एतयोरा
द्ययस्तन्नामनी तयोर्वर्णास्तत्संबंधिनो यास्ताः स्वकालारि भसितेभ्यश्च युग्माः प्रत्येकं ता
सामेकेऽपचक्रदेः अष्टभिर्भक्ते यो शेषो नयोर्मध्ये आतुरशेषश्चेत् दूतशेषादधि
कस्तदा गदी रोगी जीवेत् दूतशेषसाम्ये एतन्न्यूनेवा रोगी म्रियते ॥ उदाहृतस्तु

काष्ठाद्दुतोऽष्टच विसर्गनपुंसको नेष्टं कास्ति ५।३।२।४।७।६।४।३।१।२।१।२॥
लारिभसितेभ्यः गुकारकाःस्युः दूतातुराद्ययन्देव यदमक्तशेषे जीवेद्दूदीसम
धिके म्रियते समोने ७८

देवदत्ते रुग्णे यज्ञदत्तस्तद्गोपथानवतीप्रष्टं दूतः संनेति तत्रविचारः अत्र
देवदत्तस्य रुग्नस्य नामाक्षराकाष्टभागशेषः सेप्त ७ यज्ञदत्तदूतनामाक्षरां
काष्टभागशेष ३ अयं एव मत्र देवदत्तस्य मरणं नु निर्दिशेत् ॥ ७८ ॥ अथ रु
ग्नप्रश्न एतद्विशेषमाह ॥ प्रश्नवाक्यस्य दूतोक्तस्य ये च स्वरास्ते प्रमितिः प्रश्ना
णां केनैकेनयुतं भयः पुनरेऽग्न रुद्धा भ्यां गुणितं लेन अत्रिभिर्भक्ते नष्टे शेषेऽके

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

८	८	८	०	३	४	४	०	०	०	३	साध्यांका
अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट	
ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ	
ब	भ	म	य	र	ल	व	श	ष	स	ह	
२	२	५	०	०	२	१	०	४	४	३	साधकांका

वाद्नेशेषेसाध्यपत्रऋणप्रदः अधिकेतु धनागते
अत्र दारु रंशेयथा ॥ रामस्य सीतायां ऋणधनशोध
नं यथा ॥ रामसाधकः तत्र रामाक्षरांकाः ॥ र ० ॥ आ २
म ५ ॥ अ २ एतदेकं ९ सीतासाध्या तन्नामाक्षरांकाः ॥ स ४
ई ० त २ ॥ आ ८ एतदेकं ६ उभयोरष्टभागशेषे १ ।
॥ अत्र सीता रामस्य ऋणप्रदा एवमन्यत्रापि ऊह्यं
॥ इति ऋणधनविचारः ॥ अथातुरसाध्यासा
ध्यप्रश्नेन ज्ञानाय यथाकुर्यात् तथाह ॥ अकारात् ककारात् टकारांतं
एकादशाक्षरो वर्गः ठात् ठकारात् तद्वदेव ततः ब
कारात् एवं त्रयो वर्गाः एकादशाक्षरास्तेषु अक्षमा
त्रिकासंत्ति विषमस्वरेषु च विसर्गः अः इति नपुंसका
क्षराणि चक्र ऋ ॠ लृ ॡ इति एतद्व्यतिरिक्तो स्वेकादशा
स्वरेषु चांकाः भवंति स्वराक्षरसंबंधिनः यथा तिलादि

इति शोधितं जीवनमरणचक्रम्

६	३	२	४	७	६	४	३	१	२	१
अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ए	ऐ	ओ	औ	अं
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट
ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ
ब	भ	म	य	र	ल	व	श	ष	स	ह

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

छायापुरुषं यः पश्यति एवं प्रकारेण शरदादि सितविमलरात्रिषु छायापुरुषो दृश्यते एवं
दृष्टे पुरुषे फलमाह तस्य छाया नरस्य कर्णाभावदर्शने ऽकस्मात् द्वादश वर्षाणि जी
वति दृष्टा अंसाभ्यां कराभ्यां आस्येन मुखेन पार्श्वाभ्यां हृदयेन च इति संबंधः शिरो
विगतमः प्रशिरश्छायापुरुषं वीक्षको षण्मासं जीवतीति श्लोकार्थः ॥८०॥ अत्रै
व विशेषमाह छायापुरुषस्य हृदये चेद् छिद्रं दृश्यते तदा सप्तमासान् जीवति श

हृद्रंध्रदृष्ट्या मुनिसंख्यमासान् छिद्रे हृदृष्टे तु मृतिस्तदेव संपूर्णे
दृष्टे तु नवर्षमध्ये रोगो मृतिर्नेति वदंति सत्यं ॥८२॥

शिरहृदयं चेत् दृश्यते छायापुरुषस्तदा तदानीमेव मरणं जानीयात् संपूर्णे
तु छायापुरुषे दृष्टे वर्षमध्ये रोगो मरणं न भवेदिति सत्यं ज्ञेयं ॥८३॥
अथ छायापुरुषसंबंधेन शकुनांतरमाह ॥ स्नातस्य स्नानमात्रस्य पुंसः कर्णादेः
कर्णौ शिरः हस्तमुखपार्श्वहृदयादीनां प्रथमतः इतरांगेभ्यः पूर्वशोषे पूर्वश्लोकोक्तफलं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

तदा तु जीवनं विनिर्दिशेत् द्वयोस्तु शिष्टयोरोगं विनिर्दिशेत् नं० अन्येतु शोभनम
रं गांध्यात् तदपि वर्ण स्वर वशात् याष्टतिरिक्तमिथित रूपामेव वदेत् ॥७९॥

प्रथ्वाजकलोचप्रमितिः क१चुक्ता भूयोर २ निचील ३ हृतोद्यशोभे के१जी
वितं रे २ तु रुजो मृति नं० भवेन्नातिथ्यांमर एगामिध्यायां ७९ प्रातः स्वस्थ
गतेरवावनिमिषं छायां गले स्वां चिरं दृष्ट्वोर्द्ध नयनेन यन्नसितनरं छाया
नरं पश्यति तत्कं गोसकरास्यपार्श्वहृदयाभावेक्षक्ष्ण ५ को१रश्च ७ दिक्
१०मू१रामा ३ छि २ समाः शिरोविगमेतौ मासास्तु षट् जीवति ॥८०॥
तमो१

अथ पञ्चविंशत्पद्यं छायापुरुषदर्शनप्रकारस्माह ॥ प्रातःकाले मेघानाच्छादितरवौ
अनाद्वते स्थले स्थित्वा ऽकिंपदभागे कृत्वा प्रत्येकं स्वस्ति छन्नं निमिषत् नितें च
अन्येच चक्षुषी कुर्वन् स्वां स्वकीयां छायां चिरं चिरकालं यावत् बहुल स्थले दृष्ट्वैव
लादृग्गी स्त्रनिमिषरावेनेत्रेऊर्द्धप्रदेशनयनं सिततरं अतिशयेन भ्रनेतच्छायानरं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

५२

जनमं तरेन्नमज्ञोत्तदा मृत्युर्नस्यादिति ज्ञेयं ॥८३॥ अथोक्तशकुनानामुपयोगं स्तुतिं
चाह इमानि प्रागुक्तानि चिह्नानि शरीरभवानि विचार्य स्वायुषः सत्तां विनिश्चयेत् ए
वाहं शत्रुभिर्यायात् न त्वाल्पायुषज्ञानेकथमेभिः शकुनमात्रैः स्वायुर्निश्चय इत्याह
॥ आहुरिति हि यतः ओंकारङ्गात् स्वदेहचिह्नानि मुख्यशकुनं प्राहुः उमादि मुनयः

इमानि चिह्नानि विचार्य योऽहं विनिश्चये स्वायुषं रणं यायात् आहुर्हि मुख्यंश
कुनं स्वदेहचिह्नानि नान्यैः शकुनैः किमन्यैः ॥८४॥ सकलस्वरशास्त्रसारमेत
त्परिसंक्षिप्य मया त्वगादि सर्वं गुरुभक्तिजुषा यथाधर्मवृत्तेः स्फुरतादेतदमी

भतरां मिरायुर्निश्चय इत्यर्थः अन्यैर्बाह्यैः काकशिवादिवासितरूपैः शकुनैः
किं किं प्रयोजनमित्यर्थः इति शकुनप्रपंचः समाप्तः ॥ अथ ग्रंथसमाप्तौ ग्रंथकर्ता
नायमंगलप्रयुयुक्षुः प्रसंसापूर्वकमाशिषं प्रयुंक्ते ॥ सकलं समस्तं यत्स्वरशास्त्रमी
शादिप्रणीतं तस्य सारमव्यभिचारादव्युपयोगात् ॥ गुरुत्वात् सारांशं संक्षिप्य सं
क्षेपं मया त्र्यंगादि इक्तोऽतं तद्गुरुभक्तिजुषां गुरुभक्तस्यात्र यथा धर्मवृत्तेर्धर्मवर्त्तिनयरूपं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

तदा तु जीवनं विनिर्दिशेत् द्वयोस्तु शिष्टयो रोगं विनिर्दिशेत् ने० अन्ये तु शोके मम
रणं ब्रूयात् तदपि वर्ण स्वर वशात् पाश्चात्य स्थितस्यापि एव वदेत् ॥७९॥

प्रश्नाज्झलौ चपमिति: क १ युक्ता भूयोर २ निद्धील ३ हृताथशोषे के १ जी
वितं रे २ तु रुजो मृति ने० भवे च्चातिध्यानमरणमिध्यायां ७९ प्रातः पृष्ठ
गतेर वाव निमिषं छायां गले स्वां चिरं दृष्टोर्द्ध नयने नय व सित तरं छाया
नरं पश्यति तत्कर्णांसकरास्य पार्श्व हृदया भावे क्षत्रो ५ कौ० २ स्व ७ दिक्
१० भू २ समा ३ क्षि २ समाः शिरो विगमे तौ मासास्तु षट् जीवति ॥८०॥
नमो १

अथ भविष्यदर्थद्वर्चके छायापुरुष दर्शन प्रकारस्माह ॥ प्रातः काले मेघानाच्छादित रवौ
अनावृते स्थले स्थित्वा स्वकीय पृष्ठभागे कृत्वा प्रत्यङ्मुखस्तिष्ठन् निमिषत् निमेष
अन्ये च चक्षुषी कुर्वन् स्वां स्वकीयां छायां चिरं चिरकालं यावत् बहुल स्थले दृष्ट्वैव
नाऽद्दर्शी अनिमिष रावे नेत्रे ऊर्द्धं प्रदेश नयनं सित तरं अतिशयेनाभ्रे तच्छाया नरं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

जनमं तरे जन्मजे जनदा स्वल्पुर्नस्यादिति ज्ञेयं ॥८३॥ अथोक्तशकुनानामुपयोगं स्तुतिं
चाह इमानि प्रागुक्तानि चिह्नानि शरीरभवानि विचार्य्य स्वायुषः सत्ताया विनिश्चये एव
योगं शत्रुभिर्योगात् न त्वाल्पायुषज्ञाने कथमेभिः शकुनमात्रैः स्वायुर्निश्चय इत्याह
आहुरिति हियतः अकारणात् स्वदेहचिह्नानि मुख्यं शकुनं प्राहुः गर्गादिमुनयः

इमानि चिह्नानि विचार्य्य योगं विनिश्चये स्वायुषः एव यावात् आहुर्हि मुख्यं श
कुनं स्वदेहचिह्नानि बाह्यैः शकुनैः किमन्यैः ॥८४॥ सकलस्वरशास्त्रसारमेत
त्परिसंक्षिप्य मयान्यगादि सर्वं गुरुभक्तिजुषो धर्मवृत्तेः स्फुरतादेतदमी

अतएभिरायुर्निश्चय इत्यर्थः अन्यैर्बाह्यैः काकशिवादिवासितरूपैः शकुनैः
किं किं प्रयोजनमित्यर्थः इति शकुनप्रपंचः समाप्तः ॥ अथ ग्रंथसमाप्तौ ग्रंथकर्त्ता ग्रंथ
नाय मंगलप्रयुयुक्षुः प्रसंसापूर्वकमाशिषं प्रयुंक्ते ॥ सकलं समस्तं यत् स्वरशास्त्रं
गर्गादिप्रणीतं तस्य सारमव्यभिचारादस्युपयोगात्तु गुरुत्वात्सारांशं संक्षिप्य स
र्वं यन्मयान्यगादि उक्तोऽथ तद् गुरुभक्तिजुषो गुरुभक्तस्यार्थं च धर्मवृत्तेर्धर्मवर्त्तिनस्स्फु

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

योऽयं यथा द्वादश सप्त दश एक द्वि त्रि वर्षाणि तस्य जीवनं सर्वाङ्गस्य सर्वाङ्गशरी
रस्य हृच्छोषे हृदयस्य मे प्रथमतः शोषणे षण्मासमध्ये तस्य मरणं विनिर्दि
शेत् ॥८॥ अथान्यदाह ॥ शिरसि स्वकीय हस्ते न्यस्ते च्छते सति अस्य हस्तस्य मूल
दंडः प्रकोष्ठः छिन्नो न चेद् दृष्टस्तदा षण्मासांतः षण्मासमध्ये नयं न भवेदिति

ख्यातस्य पूर्वकर्णादेः शोषे प्रागुक्तवत्फलं सर्वाङ्गस्य हृच्छोषे षण्मासा
भ्यंतरे मृतिः ॥८२॥ हस्ते न्यस्ते शिरसि यदि न छिन्नदंडो स दृष्टः षण्मासांत
र्मरणभयं संपुटे हस्तयोस्तु न्यस्ते शीर्षे यदि च कदलीकोरकाभं न दंत दृष्टे
नो भीस्तरति सलिले चेत् त्वसेफो न मृत्युः ॥८३॥

ज्ञेयं अथैवप्रकारांतरमाह संपुट इति संपुटे हस्तयोस्तु शीर्षे न्यस्ते च्छते सति
दंतस्तयोः द्वयोः प्रकोष्ठयोरंतरालं यदि कदलीकोरकाभं रंभाकलिकातुल्यं न
च दृष्टं न दा नो भीर्मे मरणं दे इति शेषः अन्यच्चाह सलिले जले चेत् त्वशोकः स्वकीयं प्र

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

43

तस्याभीप्सितार्थसिद्धिस्फुरतात्क्षमं तु कुर्यात् इत्यर्थः ८५ अथ ग्रंथकृत्स्वगोत्रोच्चा
रणपूर्वकं स्वपूर्वजनामकथनपूर्वकं संबंधमाह ॥ वत्समुनीश्वरस्य वंशे उत्तरप्रदे
शे शिवदासाख्यो यस्य जनकः संभ्राट् वृहस्पतिः सर्वगुणैर्वाजपेयाजित्वात्
अग्निचित्सुपर्णचितिकारित्वात् श्रीसूर्यदासनामाजनि जन्मा येनेति संबंधः

वंशे वत्समुनीश्वरस्य शिवदासाख्यो गुरुः ख्यातितः संभ्राडग्निचिदाप्ययस्य
जनकः श्रीसूर्यदासोऽजनि यस्मात्तु यशसा दिशो दश विशालाक्ष्या वलक्षात्म
उप ३ ध्यात्स प्राज्ञः स्वरशास्त्रसार विचितिं रामोवसन्नैमिषे ॥८६॥ समाप्तोयं

यस्मात्तु विशालाक्ष्या यशसा व्याप्तिपरत्वात् तेन दश दिशो विलक्षाः वलिताः स
रामचंद्रनामा सोमयाजी कविः नैमिषे प्रारण्ये वसन् प्राज्ञः सन् स्वरशास्त्र
तस्य यः सारो भुपयुक्तांशस्तस्य विचितिं संचयं व्यधात् अकरोदित्यन्वयः ॥
गुरूदितार्थस्य सुबोधिताये परोपकाराय तथा व्यधायि ॥ अस्मिन् सासिन्सारः सु

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

५५

संग्रहस्य टीकां कृतौ संहरस्येव पर्याप्ति ॥२॥ ग्रंथकृतो रामस्व भ्राताभरतोल
घुर्विद्वान् ॥ टीकां से नाम करोतनं दुष्यार्थप्रकाशिनी सरलां ॥८॥ इति श्रीमद्
दुःसोमयाजिविरचित अमरसारसंग्रह टीका भरतकृता समाप्ता ॥०॥ श्री ॥
वैशाख कृष्णा द्वितीयायां गुरुवासरे संवत् १९०८ भजवतास्व पठनार्थं लि०

४४

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham